

Kam kráčíš, Česko 2018

VÝROČNÍ
KONFERENCE
ASPEN
INSTITUTE CE

—
22. 11.
Pražská křižovatka

Kam kráčíš, Česko 2018

- 04** Krátké představení Aspen Institute CE
- 06** Úvodní slovo
Jiří Schneider
- 08** Program konference
- 10** Vystupující
- 24** Konkurenceschopnost
David Vávra
- 38** Kvalita vládnutí
Karel Šimka
- 52** Vzdělávání
Bob Kartous
- 64** Obrana a bezpečnost
Tomáš Pojar, Daniel Kunštát
- 74** Kvalita života
Daniel Prokop

Aspen Institute Central Europe

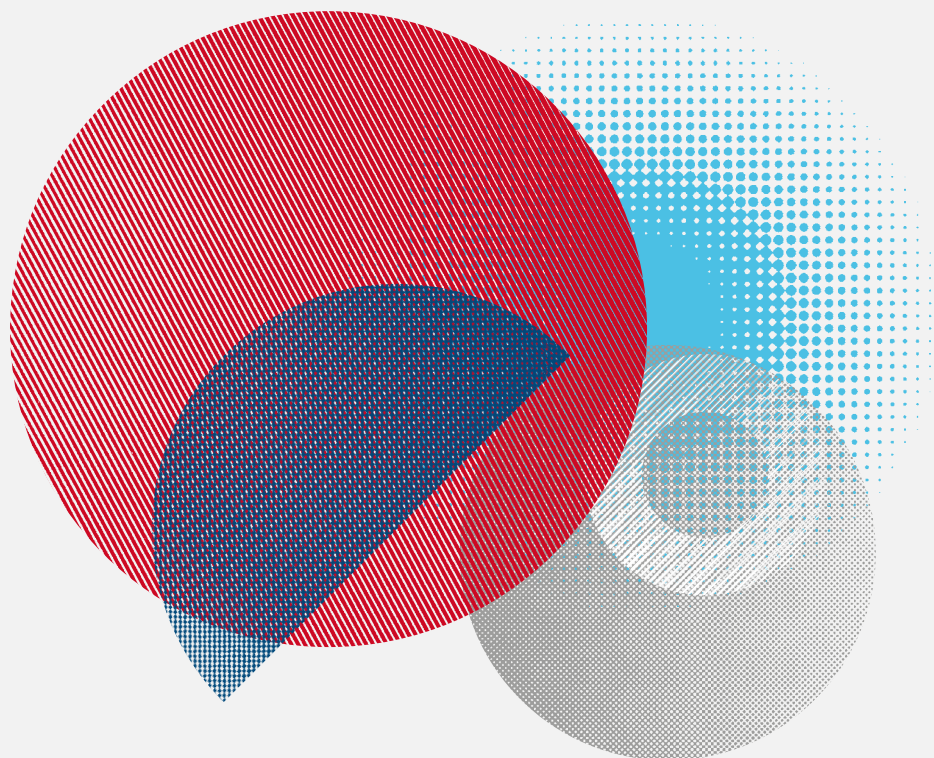
Krátké představení Co dělá Aspen Institute CE

Naše poslání

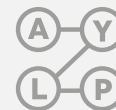
Propojujeme a inspirujeme lidi, kteří chtějí zlepšovat společnost.

Kdo jsme

Aspen Institute CE je nezávislou platformou, kde se setkávají představitelé politiky, byznysu a veřejných institucí, ale také osobnosti z oblasti umění, sportu či vědy. Za účasti osobností z různých oborů pořádáme veřejné konference, semináře, workshopy či odborné diskuse.

Lídři, osobnosti, politici, veřejnost

Aspen Young Leaders Program

Každý rok se v rámci tohoto programu scházejí mladí lídři z různých oborů a diskutují o výzvách, jimž současná společnost čelí, a o tom, jakou roli v nich hrají. Základní myšlenkou programu je, aby se tito nadějní mladí lidé zastavili a zamysleli se nad vlivem své činnosti na svět, na společnost i na budoucnost.

Kam kráčíš, Česko

Výroční konference

Aspen Institute CE každoročně pořádá konferenci *Kam kráčíš, Česko?* Představuje na ní výsledek celoroční práce skupin expertů – komplexní a dlouhodobou perspektivu politického, ekonomického a sociálního vývoje nejen v Česku, ale i ve střední Evropě. Osobnosti veřejného života zde formulují nové myšlenky, které nabádají společnost a její vedoucí představitele k sebereflexi a ke srovnávání a vyvolávají diskusi o další politické strategii ve středoevropském regionu.

”“

Nastolování veřejných témat

Expertní setkání Aspen Institute CE umožňují mnohostrannou diskusi mezi těmi, kteří politiku přímo vytvářejí, a vlivnými osobnostmi byznysu či veřejného života. Probírají se na nich témata, která rezonují v politice, ale diskutuje se zde také o dopadu inovací a technologií na rozvoj společnosti, o demokracii, kvalitě života, o změnách a formování názorů veřejnosti a její účasti na rozhodování. Debatuje se o globálních problémech, transatlantických vztazích, problémech Evropy i středoevropského regionu.

ASPEN
Review

Aspen Review

Aspen Review je čtvrtletník, v němž Aspen Institute CE poskytuje prostor široké paletě názorů na aktuální otázky, jež rezonují ve společnosti. Magazín nabízí analýzy, rozhovory a komentáře světově známých i středoevropských osobností veřejného života, novinářů, vědců či akademiků.

Úvodní slovo

Výroční konference Aspen Institute Central Europe si letos již počtvrté klade za cíl odpovědět na klíčové otázky týkající se budoucnosti Česka a střední Evropy. Konference *Kam kráčíš, Česko?* tak navazuje na projekt „Česko: Jak jsme na tom“, který jsme zahájili v roce 2015. Nejde jen o to jednou ročně na základě dostupných dat i mezinárodních žebříčků popsat, jaký je stav, a zabývat se směřováním společnosti. Chceme být platformou, na níž se průběžně – nejen během této konference – setkávají odborníci z různých oblastí i regionů a přinášejí inspirující příklady a náměty hodné následování.

Klademe si za cíl spojovat různé oblasti, o nichž se často diskutuje odděleně. Daří se propojovat diskusi o konkurenceschopnosti a vzdělávání, o prosperitě a bezpečnosti, i o tom, jak tato témata souvisí s kvalitou života a fungováním veřejných institucí.

Rád bych poděkoval všem, kteří se zapojili do pracovních skupin, zejména jejich garantům, kteří vypracovali zprávy obsažené v tomto sborníku. Nejde o akademické studie určené odborníkům, ale o podklad pro veřejnou diskusi. Věřím, že v předkládaných zprávách najdete podněty, náměty a doporučení, co dělat lépe. Doufám, že mohou motivovat k individuální práci a povzbuzovat ke společnému úsilí o perspektivní budoucnost, zachování svobody, rozvoj prosperity i zajištění bezpečnosti nejen ve střední Evropě.

Chceme rozšiřovat zorné pole a o těchto tématech mluvit nejen v rámci středoevropského regionu, ale i v kontextu vývoje v Evropě a ve světě. Už tradičně proto na konferenci, která se zaměřuje na Česko a jeho nejbližší sousedy, naváže diskuze v mezinárodním formátu. Letos se zaměříme na dva faktory ovlivňující vývoj současné Evropy, odchod Velké Británie z EU a budoucnost transatlantických vztahů.

Jiří Schneider ředitel Aspen Institute Central Europe

Program

8.30 – 9.00	Registrace		12.10 – 13.10	Vzdělávání
9.00 – 9.10	Zahájení	Zuzana Řezníčková , předsedkyně představenstva, Eonomia Ivan Hodáč , předseda správní rady, Aspen Institute CE	<i>Úvodní prezentace:</i>	Bohumil Kartous , koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE/ vedoucí komunikace, EDUin
09.10 – 10.30	Konkurenceschopnost	<i>Hlavní příspěvek:</i> Nicklas Lundblad , viceprezident, oddělení pro veřejnou správu pro Evropu, Blízký východ a Afriku, Google <i>Úvodní prezentace:</i> David Vávra , koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE/ zakladatel a ředitel, OGREsearch <i>Vystupující:</i> Vladimír Bártl , náměstek ministra průmyslu a obchodu ČR Tomáš Karakolev , vedoucí oddělení strategie v regionu střední a východní Evropy, McKinsey Ondřej Vlček , výkonný viceprezident a technologický ředitel, Avast <i>Moderátorka:</i> Michala Hergetová , Česká televize	<i>Vystupující:</i>	Robert Plaga , ministr školství, mládeže a tělovýchovy ČR Branislav Kleskeň , ředitel, LEAF Zsuzanna Mátrai , ředitelka pro korporátní záležitosti v regionu střední a východní Evropy, Microsoft Jiří Nantl , ředitel, CEITEC Michal Pěchouček , vedoucí Centra umělé inteligence, ČVUT <i>Moderátorka:</i> Michala Hergetová , Česká televize
10.30 – 10.50	Přestávka na kávu		13.10 – 14.30	Oběd
10.50 – 11.50	Kvalita vládnutí	<i>Úvodní prezentace:</i> Karel Šimka , koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE/ soudce Nejvyššího správního soudu ČR <i>Vystupující:</i> Dan Ťok , ministr dopravy ČR Vladimír Dzurilla , poradce předsedy vlády pro ICT a digitalizaci Péter Krekó , ředitel, Political Capital/ absolvent AYLP Matěj Petrásek , partner, DigiLion/ absolvent AYLP <i>Moderátorka:</i> Michala Hergetová , Česká televize	14.30 – 15.30	Obrana a bezpečnost
11.50 – 12.10	Přestávka na kávu		<i>Úvodní prezentace:</i>	Tomáš Pojar , koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE/ prorektor CEVRO Institut
			<i>Vystupující:</i>	Jan Hamáček , 1. místopředseda vlády a ministr vnitra ČR gen. Petr Pavel , bývalý předseda vojenského výboru NATO Jan Lipavský , místopředseda výboru pro obranu, PSP ČR <i>Moderátor:</i> Michael Rozsypal , Český rozhlas Plus
			15.30 – 15.45	Přestávka na kávu
			15.45 – 16.45	Kvalita života
			<i>Úvodní prezentace:</i>	Daniel Prokop , koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE/ sociolog, MEDIAN
			<i>Vystupující:</i>	Jana Maláčová , ministryně práce a sociálních věcí ČR Melinda Miklós , ředitelka, We Are Open/ absolventka AYLP Vít Rakušan , starosta Kolína/ absolvent AYLP <i>Moderátorka:</i> Marie Bastlová , Český rozhlas Plus
			16.45 – 17.15	Závěrečná doporučení
			19.30	Slavnostní večeře (pouze na pozvání)
			<i>Úvodní řeč:</i>	Dan Porterfield , předseda správní rady a výkonný ředitel Aspen Institute
			<i>Hlavní řečník:</i>	Timothy Snyder , profesor historie na Yaleově univerzitě (Richard C. Levin) a stálý člen Institutu humanitních věd (IWM) ve Vídni

Vystupující

Vladimír Bártl

Vladimír Bártl je absolventem ČVUT, od roku 1999 působil na Ministerstvu zahraničních věcí, mimo jiné na zastupitelských úřadech v Ottawě a Paříži. V roli poradce náměstka ministra průmyslu a obchodu se podílel na tvorbě projektu „Nový systém řízení obchodně ekonomických služeb státu v zahraničí“ a Exportní strategie 2006–2010, byl členem týmu pro umístění řídicího střediska programu Galileo v Praze. Od roku 2010 působil v řadě komerčních projektů, od roku 2011 působí na Ministerstvu průmyslu a obchodu, v roce 2014 byl jmenován do funkce náměstka ministra. Řídí sekci Evropské unie a zahraničního obchodu. Rád propaguje tradiční české výrobky i netradičním způsobem – na zahraniční cesty pilotuje české letouny nebo řídí české motocykly.

Marie Bastlová

Vystudovala žurnalistiku a práva na Univerzitě Karlově v Praze a na Université Toulouse 1. Začínala na Lidovkách.cz jako sportovní redaktorka. Od roku 2007 se zabývá politikou, nejprve v Lidových novinách, pak v Hospodářských novinách a od roku 2016 v ČRo, kde momentálně působí jako moderátorka publicistického pořadu Dvacet minut Radiožurnálu. Získala novinářskou Křepelku pro mladé novináře a šestkrát po sobě nominaci na Novinářskou cenu v kategorii investigativní a analytické žurnalistiky.

Vladimír Dzurilla

Vladimír Dzurilla vystudoval Slovenskou technickou univerzitu v Bratislavě a studoval na Britské Open University. Po ukončení studia nastoupil do společnosti Accenture, kde svou pracovní kariéru zahájil jako konzultant projektů výměny a implementací velkých IT systémů a zavádění organizačních a procesních změn ve společnostech. Tato témata ho provázejí dodnes. Hlavní oblastí jeho zájmu jsou transformační projekty v sektoru telekomunikací, financí a státní správy. Od května 2016 zastává funkci generálního ředitele státního podniku Státní pokladna Centrum sdílených služeb, jejímž hlavním úkolem je poskytování ICT služeb pro státní správu, od roku 2017 působí jako poradce předsedy vlády pro ICT a digitalizaci. Od roku 2018 také zastává funkci ředitele Národní agentury pro komunikační a informační technologie.

Jan Hamáček

Jan Hamáček je od června prvním vicepremiérem a ministrem vnitra. V minulém volebním období byl předsedou Poslanecké sněmovny, v minulosti působil mimo jiné jako místopředseda sněmovny, vedl českou delegaci při Parlamentním shromáždění NATO a byl členem Výboru pro evropské záležitosti nebo Zahraničního výboru PSP ČR. V březnu byl Jan Hamáček zvolen předsedou ČSSD, ve straně se v minulosti profiloval jako mluvčí v oblasti obranné politiky a stínový ministr obrany. Před zvolením do parlamentu zastával post poradce dvou předsedů vlády a působil také jako zahraničně-politický tajemník ČSSD.

Michala Hergetová

Michala Hergetová je televizní ekonomická moderátorka. V roce 2005 vystudovala ekonomii mezinárodního obchodu a evropskou integraci na Fakultě mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze. Studovala také evropská studia a business finance na Staffordshire University ve Spojeném království a na University of Antwerp. Kariéru televizní reportérky začínala ve zpravodajství TV3, kde se soustředila na ekonomické zpravodajství. Poté přešla do agentury CzechTrade, kde působila na pozici ředitelky komunikace s veřejností. Při povodních v roce 2002 vedla povodňové centrum CzechTrade a rádia Impuls. V roce 2005 se stala ekonomickou redaktorkou v České televizi. Moderovala různé pořady, aktuálně Byznys ČT24 a 90' ČT24, zpovídala třeba šéfa Microsoftu Steva Ballmera nebo filantropa George Sorose.

Ivan Hodáč

Ivan Hodáč je předsedou správní rady a jedním ze zakladatelů Aspen Institute CE. Je absolventem University of Copenhagen a College of Europe v Bruggách. V letech 2001 až 2013 byl tajemníkem Asociace evropských výrobců automobilů (ACEA). V současnosti je Senior Advisor pro Teneo Cabinet DN, přední konzultační společnost, dříve byl zvláštním poradcem představenstva ACEA a také zastával pozici šéfa korporátní kanceláře Time Warner pro Evropu. Působil také jako generální tajemník IFMA/IMACE, Senior Economist v Didier & Associates a pomocný profesor na College of Europe. Noviny Financial Times Hodáče nedávno označily za jednu z třiceti nejvlivnějších osobností bruselské politiky.

Tomáš Karakolev

Tomáš Karakolev je jedním z hlavních odborníků společnosti McKinsey & Company v oblasti corporate finance ve střední a východní Evropě. Než se v roce 2009 rozhodl plně věnovat této oblasti, působil ve firmě jako partner. Od svého nástupu do společnosti McKinsey v roce 1997 pomáhal klientům s firemními financemi a strategií po celé Evropě, na Středním východě a v Africe. Tomáš vedl více než 50 fúzí a akvizic (M&A) a Due Diligence v mnoha odvětvích pro finanční a strategické partnery. Získal titul B.A. v oboru ekonomie na Univerzitě Karlově a M.Phil. z financí na University of Cambridge.

Bohumil Kartous

Bohumil (Bob) Kartous je vedoucím komunikace a analytikem think tanku EDUin. Absolvoval Pedagogickou fakultu a Fakultu sportovních studií MU v Brně, doktorát získal na Fakultě sociálních věd UK v Praze. O vzdělávání publikuje v řadě českých médií a pravidelně poskytuje komentáře. Působí také jako editor Britských listů. Učí na Vysoké škole ekonomiky a managementu a pomáhá rozjíždět vzdělávací start-up Education Republic. V roce 2015 se podílel na obsahu a realizaci Fóra 2000 a s centrem současného umění DOX zrealizoval Mapu společenských stereotypů. Rovněž se podílel na přípravě Projektu hrdinské imaginace psychologa Philipa Zimbarda v rámci nově vznikajícího Památníku ticha. Působí také jako editor Britských listů, kritického internetového deníku.

Branislav Kleskeň

Branislav vede LEAF, neziskovou organizaci zaměřenou na rozvoj mladých lidí s potenciálem vyrůst v tvůrce Slovenska, kteří se vyznačují morální bezúhonností, velkým nadáním, schopností podnikat a vést a občanskou angažovaností, to vše bez ohledu na jejich socioekonomické zázemí. Aktivita LEAF jsou určeny pro osoby mezi 15 a 35 lety a pokrývají oblast špičkového vzdělání pro středoškoláky, snížení „úbytku mozků“ a vychovávání mladých profesionálů. Braňo, bývalý partner ve firmě McKinsey & Company, disponuje pracovními zkušenostmi z několika kontinentů v oblasti zlepšování výkonu korporací, budování nových podniků a rozvoje vzdělávání. Má diplom MBA z Kellogg Graduate School of Management na Northwestern University.

Péter Krekó

Péter Krekó je sociální psycholog a politolog. Je výkonným ředitelem a spolumajitelem institutu Political Capital. V letech 2016–2017 působil jako hostující profesor Fulbrightovy nadace v USA na Fakultě euroasijských studií Univerzity v Indianě. Zaměřuje se na ruské strategie „soft power“ a na politický populismus a extremismus v Evropě. Je členem výboru Maďarské asociace politologů. Byl zástupcem vedoucího pracovní skupiny PREVENT v rámci RAN (Evropské sítě povědomí o radikalizaci) a v současnosti je expertním členem Centre of Excellence RAN. Doktorskou práci napsal na téma „sociální psychologie konspiračních teorií“. Pravidelně přispívá do mezinárodních médií jako komentátor.

Jan Lipavský

Jan Lipavský je Pirát, který se soustředí především na bezpečnost a zahraniční politiku. Je místopředsdou zahraničního výboru i výboru pro obranu. Pracuje například na vzniku zákona chránícího strategická odvětví české ekonomiky před ztrátou citlivých dat a know-how. Kontroluje také činnost českých tajných služeb a zasazuje se o zachování jejich nezávislosti. Studoval mezinárodní vztahy na Karlově univerzitě v Praze a na Univerzitě v Kentu ve Velké Británii. Před vstupem do politiky rozvíjel kariéru v soukromém sektoru, například ve společnostech McKinsey & Company či ZOOT. Členem Pirátské strany je od roku 2015.

Nicklas Lundblad

Nicklas Lundblad je v současnosti viceprezidentem oddělení Public Policy and Government Relations for Europe, Middle East and Africa firmy Google, v níž je zaměstnán od roku 2007. Získal titul PhD z informatiky a je zastupujícím profesorem na oboru inovace v stockholmském Královském technologickém institutu. Je členem švédské Královské akademie technických věd, členem organizace Eisenhower Fellows a byl členem mnoha správních rad. V roce 2012 byl jedním z 12 vedoucích pracovníků, kteří obdrželi globální ocenění Manager Award. Je autorem tří knih o informačních technologiích a pravidelně přispívá do několika novin a časopisů.

Jana Maláčová

Jana Maláčová je od července 2018 ministryní práce a sociálních věcí. Na MPSV do té doby vedla odbor rodinné politiky a politiky stárnutí. Vystudovala magisterský obor politologie na Univerzitě Johanna Wolfganga Goetheho ve Frankfurtu nad Mohanem a později získala také titul z magisterského studijního oboru Politická ekonomie Evropy na London School of Economics. Od roku 2007 do roku 2011 působila na Ministerstvu pro místní rozvoj ČR jako analytička fondů EU. Poté získala zkušenosti jako zástupkyně Kanceláře Senátu Parlamentu ČR při Evropském parlamentu. Její pracovní kariéra pokračovala na Úřadu vlády, kde v Sekci pro záležitosti EU vedla oddělení institucionální komunikace EU. Poté začala působit na Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR.

Zsuzsanna Mátrai

Zsuzsanna Mátrai nastoupila do Microsoftu v září 2017 po dvaceti letech kariéry diplomatky na Ministerstvu zahraničních věcí Maďarska. Pracuje v Budapešti a soustředí se na kontakt Microsoftu s korporacemi a vládami střední a východní Evropy. Prosazuje základní hodnoty Microsoftu a podporuje jeho dobročinné aktivity, zaměřuje se na umělou inteligenci, problémy ochrany soukromí a bezpečnosti i vzdělávání. Ve spolupráci s bruselským střediskem Microsoftu se zabývá strategickým plánováním v zájmu pozitivního směřování diskuse a výsledků veřejné politiky týkajících se problémů důležitých pro průmysl informačních a komunikačních technologií. Před nástupem do Microsoftu se v diplomacii zaměřovala zejména na proces integrace Maďarska do Evropy, působila na maďarském velvyslanectví v Paříži. Vystudovala ekonomii a evropské právo.

Melinda Miklós

Melinda Miklós je výkonnou ředitelkou WeAreOpen, diverzitní iniciativy spoluzaložené společnostmi Google, Prezi a espell v Maďarsku. WeAreOpen vytváří kampaně s koalicemi podniků, jejichž cílem je podpora diverzity a inkluze pro miliony zaměstnanců. WeAreOpen byla založena v roce 2013; od té doby už uspořádala více než 20 veřejných kampaní na podporu genderové rovnoprávnosti, inkluze

LGBTQ, hendikepovaných osob a všeobecné otevřenosti. K iniciativě se dosud připojilo už více než 1000 společností a organizací. Melinda předtím pracovala jako tisková mluvčí Google a po šest let byla externí spolupracovnicí této firmy. Má magisterský titul z ekonomiky, komunikačních strategií a psychologie.

Jiří Nantl

Jiří Nantl je ředitelem CEITEC – Středoevropského technologického institutu na Masarykově univerzitě. Dlouhodobě se zabývá vzdělávací a vědní politikou, působil jako první náměstek ministra školství. Stál u zrodu Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, podílel se na přípravě změn vysokoškolské legislativy a zavedení nového modelu podpory kvality vysokých škol, koncepčně se zabýval tvorbou národní kvalifikační soustavy jako nástroje pro komunikaci mezi vzdělávacím systémem a praxí. V minulosti byl mimo jiné místopředsedou Rady vysokých škol, členem Národní rady pro kvalifikace a členem Výboru pro vzdělávací politiku OECD.

gen. Petr Pavel

Generál Petr Pavel byl předsedou vojenského výboru NATO v letech 2015–2018. Po absolvování Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově zastával řadu významných pozic. Byl například velitelem specializovaných sil AČR, národním vojenským zástupcem v Centrálním velitelství USA a ve Vrchním velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE) a v neposlední řadě zastával funkci náčelníka Generálního štábu AČR (červenec 2012 – květen 2015). Generál Pavel také studoval na Camberley Staff College (Royal College of Defence Studies) a získal titul M.A. v mezinárodních vztazích na King's College.

Matěj Petrásek

Matěj Petrásek je komerční právník orientující se na moderní technologie a jejich propojení se společností. Po úspěšné kariéře v Londýně ve společnosti Salesforce, zakladatele SaaS cloud-computingu, se vrátil do Prahy, kde založil společnost zaměřenou na vyjednávání technologických smluv a poradenství v oblasti ochrany osobních údajů. Dále spolupracuje na mezinárodních projektech s předními

cloudovými společnostmi. Matěj vystudoval právo na Karlově univerzitě a informatiku na VŠE v Praze. Rád se věnuje rozhraní práva a technologií, kde vidí velkou příležitost k pozitivní změně ve veřejné sféře a ve společnosti. Rád čte, prochází se se svou nedávno narozenou dcerou a manželkou a cestuje.

Michal Pěchouček

Michal Pěchouček je profesor a vědec v oblasti umělé inteligence se zájmem o aplikace a přenos technologií. Studoval a působil na zahraničních univerzitách. Vedl vědecké projekty financované americkými obrannými agenturami FAA a NASA. Spoluzakladatel a investor několika úspěšných start-upů z oblasti umělé inteligence. V minulosti působil jako ředitel R&D centra pro umělou inteligenci a počítačovou bezpečnost firmy CISCO v Praze a také jako stratég pro nové technologie. Spoluzaložil a akreditoval netradiční, vědecko-technologicky orientovaný studijní program Otevřená informatika na FEL ČVUT. V roce 2015 byl zařazen na seznam výjimečných inovátorů New Europe 100. Michal Pěchouček je vedoucím katedry počítačů a centra umělé inteligence a garant studijního programu Otevřená informatika na ČVUT.

Robert Plaga

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy Ing. Robert Plaga, Ph.D., se narodil v roce 1978 v jihomoravských Ivančicích. Magisterský a doktorský titul získal studiem na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně, kde poté působil jako odborný asistent (2002–2013). V letech 2013–2015 zastával pozici ředitele Centra transferu technologií a od roku 2015 byl náměstkem ministra školství pro řízení sekce vysokého školství, vědy a výzkumu. 13. prosince 2017 se stal ministrem školství, mládeže a tělovýchovy. Do svého jmenování působil také jako zastupitel statutárního města Brna. Je ženatý a má dvě děti.

Tomáš Pojar

Tomáš Pojar je prorektorem soukromé vysoké školy CEVRO Institut, viceprezidentem Česko-izraelské smíšené obchodní komory a konzultantem v oblastech obrany a bezpečnosti. Vystudoval politologii na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a Counter-Terrorism Studies

a Homeland Security na Interdisciplinary Center (IDC) v Izraeli. V roce 1995 začal pracovat pro nevládní humanitární organizaci Člověk v tísni, kterou pak od roku 1997 vedl. V organizaci zůstal až do roku 2005, kdy nastoupil na české Ministerstvo zahraničních věcí. Zde zastával funkci náměstka pro dvoustranné vztahy a prvního náměstka pro bezpečnostní otázky, záležitosti EU a bilaterální vztahy s evropskými státy. V letech 2010–2014 byl českým velvyslancem v Izraeli.

Daniel Prokop

Daniel Prokop absolvoval studium sociologie na Fakultě sociálních věd UK, kde nyní působí jako výzkumník a doktorand. Od roku 2015 je členem výzkumného týmu projektu Dynamika chudoby a sociálního vyloučení (GAČR, FSV UK). V letech 2014–2018 působil jako ředitel sociálně-politické sekce a ředitel výzkumu společnosti MEDIAN, se kterou nyní spolupracuje jako sociolog. Zabývá se zejména výzkumem volebního chování a politickými postoji české populace, analýzou a výzkumy chudoby, nekvalitního bydlení a dopadu socioekonomických problémů na děti. Je autorem pokročilé metodiky volebních výzkumů v ČR. Od roku 2015 publikuje na témata chudoby, veřejné politiky či populismu a volebního chování pravidelnou sérii Úvod do praktické sociologie v Salonu Práva, za kterou dostal v roce 2017 Novinářskou cenu za Solution Journalism.

Vít Rakušan

Vít Rakušan je od roku 2010 starostou města Kolína. V roce 2016 byl zařazen do žebříčku výjimečných inovátorů střední a východní Evropy New Europe 100. V roce 2017 byl zvolen poslancem Parlamentu PSP ČR. Jako starostovi města se mu podařilo stabilizovat finanční situaci a dluhové služby města Kolína a zadlužení města se snížilo z 950 na 470 milionů korun. Zajistil systematickou podporu kulturních a společenských akcí v Kolíně. Město Kolín se stalo přívětivějším a otevřenějším ke svým občanům. Vybuďoval transparentní úřad zveřejňující přehledy všech uzavřených smluv a výběrových řízení. Občané mohou získávat informace prostřednictvím mobilních aplikací, veřejných slyšení nebo online přenosů. Podporuje koncept „chytrého města“, za který město Kolín sklízí mnohá ocenění.

Michal Rozsypal

Michael Rozsypal je moderátorem Českého rozhlasu Plus. Moderuje ranní vysílání a pořad Interview Plus, což je 25 minut dlouhý rozhovor moderátora s významnými osobnostmi ze světa politiky, byznysu, kultury i společnosti. Vystudoval politologii na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Semestr absolvoval také na Université Libre Bruxelles v Belgii. Pracoval v think tanku působícím v oblasti mezinárodních vztahů – Asociace pro mezinárodní otázky (AMO). Do Českého rozhlasu nastoupil v roce 2012.

Zuzana Řezníčková

Zuzana Řezníčková je výkonnou ředitelkou společnosti spravující jmění Zdeňka a Michaely Bakalových. Vede rovněž Luxury Brand Management, významnou firmu v oblasti prodeje luxusní módy a hodinek, a je předsedkyní představenstva mediálního domu Economia. Předtím pracovala jako výkonná ředitelka pro maloobchod v jedné z divízií ČEZ (2008–2013), kde měla na starosti prodejní a marketingovou strategii. V roce 2006 opustila svou pozici v MEDIATELU, kde vedla přes 900 zaměstnanců, a stála u zrodu slovenské pobočky O2. V předchozích letech byla jmenována viceprezidentkou pro marketing a prodej Českých aerolinií (2003–2005) a působila v různých funkcích v Eurotelu (1998–2003). Zuzana studovala analytickou a fyzikální chemii. Opakovaně bývá vybírána mezi nejdůležitější ženy působící v českém obchodním sektoru.

Jiří Schneider

Jiří Schneider je výkonným ředitelem Aspen Institutu Central Europe. Je absolventem Českého vysokého učení technického v Praze a Cambridgeské univerzity, kde obdržel diplom v oboru Religiózních studií. V letech 1990 a 1992 byl zvolen do československého parlamentu. V roce 1993 začal pracovat na Ministerstvu zahraničních věcí, kde zastával mnoho různých funkcí v české diplomatické službě, mimo jiné jako velvyslanec v Izraeli a v letech 2010–2014 jako první náměstek ministra zahraničních věcí České republiky. Zároveň přednášel na univerzitách po celé České republice. Je úzce spojován s Prague Security Studies Institute (PSSI), který je předním českým think tankem zabývajícím se bezpečností.

Karel Šimka

Karel Šimka je soudcem Nejvyššího správního soudu České republiky. Vystudoval právo a politologii na univerzitách v Plzni, Praze a Passau a poté působil jako civilní soudce. Je členem rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu, kompetenčního senátu a zástupcem člena tzv. zvláštního senátu. Od roku 1998 přednáší na Fakultě právnické ZČU v Plzni, od roku 2010 je v její vědecké radě. Vyučuje ústavní a daňové právo na vysoké škole CEVRO Institut. Přednáší pro odbornou veřejnost a publikuje texty o daních, správním a ústavním právu. Absolvoval řadu zahraničních stáží. Je či byl členem různých expertních skupin, mj. při ministerstvech financí a spravedlnosti a Akademii věd ČR. Působí v redakčních radách Bulletinu Komory daňových poradců ČR a Právního rádce.

Ondřej Vlček

Ondřej Vlček působí na pozici výkonného viceprezidenta a generálního ředitele pro spotřebitelský segment a na pozici technologického ředitele firmy Avast. Předtím zastával pozici provozního ředitele. Do té doby byl technickým ředitelem Avastu pro výzkum a vývoj, kde měl na starosti mimo jiné i Virovou laboratoř Avast. Do Avastu přišel v roce 1995 jako softwarový vývojář a byl součástí týmu, který v roce 2003 vyvinul náš první antivirový program pro Windows. Má magisterský titul z matematiky na ČVUT a zahájil postgraduální studium nelineární optimalizace na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy.

Dan Ťok

Dan Ťok zastává pozici ministra dopravy od prosince 2014, což z něj činí druhého nejdéle sloužícího ministra dopravy od vzniku České republiky. Vedle studia Strojní fakulty Vysokého učení technického v Brně absolvoval také roční kurz managementu na INSEAD University v Paříži, dvouletý manažerský tréninkový program pro vyšší management ABB a vzdělávací programy pro Senior Management RWE a Skanska v Lausanne. Právě se švédskou firmou Skanska je spojena jeho předchozí pracovní zkušenost. V letech 2008 až 2014 zde působil jako předseda představenstva a generální ředitel. Předtím na vedoucích pozicích půso-

bil také ve firmách KKCG Industry B.V., Jihomoravská plynárenská, ALSTOM a ABB První brněnská strojírna.

David Vávra

David Vávra je zakladatel a managing partner společnosti OGREsearch. Je držitelem titulu Ph.D. z ekonomie na Centru pro ekonomický výzkum a doktorské studium (CERGE-EI). Hlavními obory jeho výzkumu jsou makroekonomický modeling, ekonomický růst a development. Před založením OGREsearch pracoval Vávra pro Mezinárodní měnový fond a Českou národní banku, kde mimo jiné působil i jako poradce guvernéra ČNB Zdeňka Tůmy. Nyní je jako managing partner ve společnosti OGREsearch zodpovědný za marketing a strategic business development. Během své bankovní kariéry Vávra zároveň spolupracoval s mnohými akademickými institucemi, na kterých i přednášel.

Hlavní řečníci na slavnostní večeři

Timothy Snyder

Timothy Snyder je významný americký historik a celospolečensky uznávaný myslitel. Je profesorem historie na Yaleově univerzitě (Richard C. Levin) a stálým členem IWM. V roce 1991 získal na Brownově univerzitě titul bakaláře v oboru Evropská historie a politologie. Pak obdržel Marshallovo stipendium na Oxfordské univerzitě a absolvoval zde v roce 1997 doktorské studium. Další postgraduální stipendia získal v Centre Nationale des Recherches Scientifiques v Paříži (1994–1995) a v Olin Institute for Strategic Studies na Harvardově univerzitě (1997). Pobýval jako čestný stipendista v harvardském Center for International Affairs (1998–2001) a získal několik stipendií na vídeňském IWM.

Kromě jiného je autorem pěti oceněných knih přeložených i do dalších jazyků. Kniha *Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin*, dějiny masových vražd páchaných Rusy a nacisty v prostoru mezi Berlínem a Moskvou, získala velký počet cen, například Cenu Hannah Arendtové za politické myšlení, Lipskou cenu za evropské porozumění a Cenu Ralpa Walda Emersona za humanitní vědy.

Dan Porterfield

Dan Porterfield je předsedou správní rady a výkonným ředitelem Aspen Institute. Předtím sedm let působil jako prezident Franklin & Marshall College. Dan je považován za jasnozřivého vedoucího, zastávajícího rozšiřování možností vzdělávání a zlepšování podmínek lidského života. V roce 2016 získal titul White House Champion of Change. Před působením ve Franklin & Marshall College byl seniorním viceprezidentem oddělení strategického rozvoje a profesorem angličtiny na své alma mater, Georgetown University. Po čtyři roky působil jako seniorní asistent tehdejší ministryně zdravotnictví USA Donny Shalaly. Získal tituly B.A. na univerzitách v Georgetownu a Oxfordu (Rhodes Scholar) a Ph.D. na The City University of New York Graduate Center, kde získal postgraduální stipendium Mellon Fellowship v oboru humanitních věd.

Konkurence- schopnost

David Vávra Koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE, garant studie

Simona Hornochová, Jiří Kůs, Michal Skořepa, Martin Wichterle Spoluautoři

Úvodem

Na první pohled česká ekonomika uhání vpřed až překotným tempem. Avšak přes příkladné základní makroekonomické údaje se svou úrovní ke svým vyspělejším sousedům nijak výrazně neblíží. Zejména platy a produktivita zůstávají daleko za očekáváním, která mnoho ekonomů formulovalo v polovině devadesátých let. Řada indikátorů nasvědčuje tomu, že model růstu založený na konkureschopnosti levné pracovní síly a produkční funkci o nízké přidané hodnotě se vyčerpává – z hlediska ekonomického i společenského konsenzu.

Předchozí zprávy Aspen Institute CE identifikovaly bariéry růstu především v nízké kvalitě vzdělání, neefektivním institucionálním prostředí a státní správě, nedostatečné podpoře a společenské prestiži podnikání a nepružném trhu práce. Zároveň formulovaly vizi vysoce urbanizované ekonomiky založené na podnikavosti, inovacích a technologiích pomocí intenzivnější mobilizace domácího kapitálu.

Model růstu založený na levné pracovní síle se vyčerpává

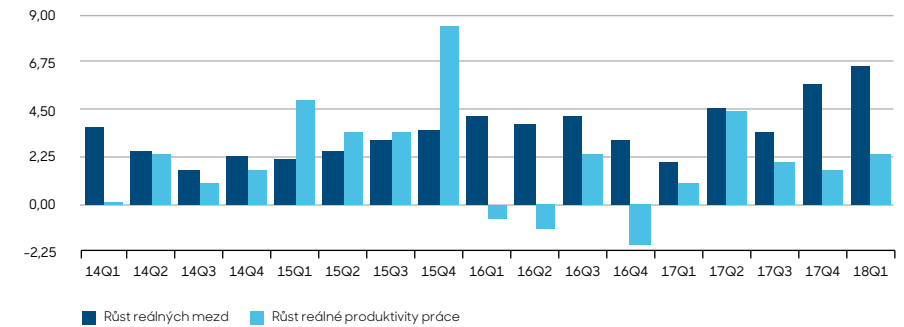
Naše loňská zpráva charakterizovala českou ekonomiku jako „montovnu s nízkou přidanou hodnotou“ s příliš jednoznačnou orientací na zpracovatelský průmysl, který se může relativně snadno stát obětí postupující automatizace a robotizace.

Vývoj v posledním roce tuto předpověď potvrzuje. Ačkoliv jsme dosáhli prakticky plné zaměstnanosti, tempo růstu prudce zpomalilo. Jediným trvale udržitelným motorem ekonomického růstu tak zůstávají technologické inovace a růst produktivity.¹ Průměrně

1) Konečným cílem je ovšem růst blahobytu jako celku, ne nutně HDP.

Graf 1: Růst reálné produktivity práce a reálných mezd (% YoY)

Zdroj: Eurostat, ČNB, výpočty OGRResearch

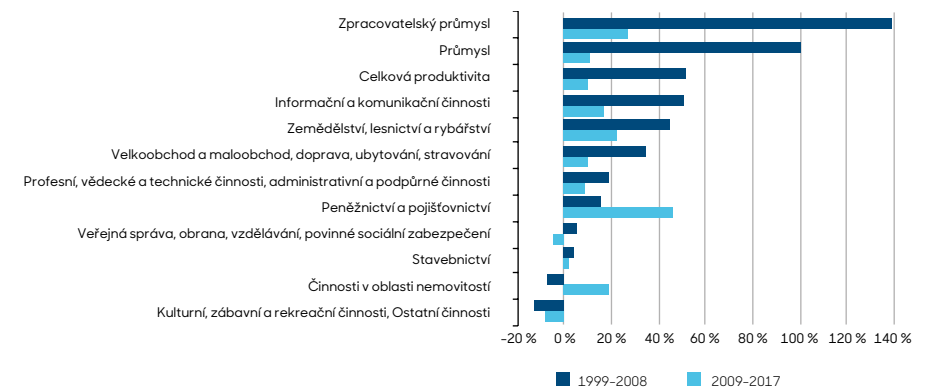

tempo růstu produktivity práce ovšem během posledních pěti let stěží dosahuje 2 % ročně. Pokud tomu tak zůstane a produkční funkce se významně nepromění, bude to znamenat, že ani přidaná hodnota a mzdy nebudou při plné zaměstnanosti růst dlouhodobě významně rychleji.

Příčin neuspokojivého růstu produktivity je více. Základní příčinou je produkční funkce založená na dostupnosti středně kvalifikované pracovní síly, která vytváří relativně nízkou přidanou hodnotu. Šance, že se produkční funkce zásadním způsobem rychle změní směrem k vyšší přidané hodnotě založené na nejnovějších technologiích, nejsou velké. Místo abychom viděli rostoucí diverzifikaci v růstu produktivity mezi jednotlivými odvětvími, která by ukázala na budoucí šampiony růstu, pozorujeme, že dochází ke stále větší homogenizaci.

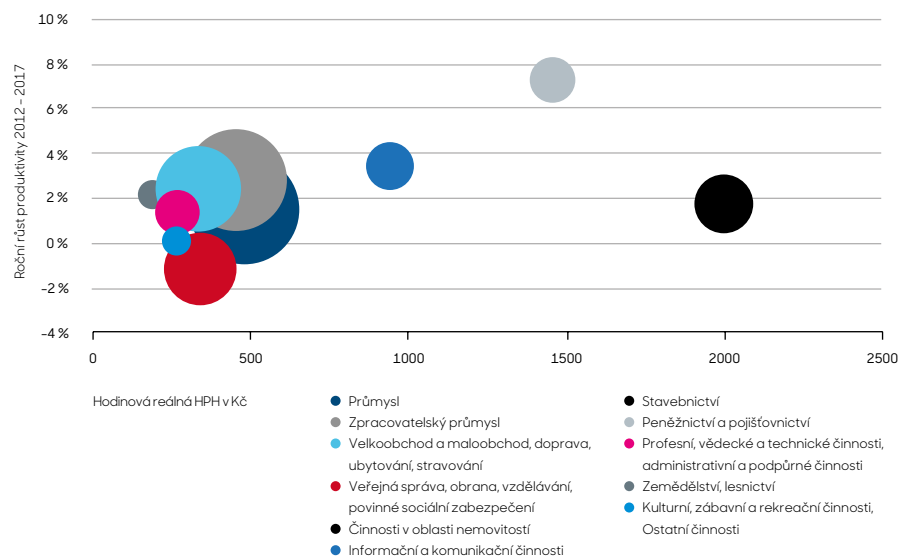
Graf 2: Růst produktivity po roce 2008 zpomalil (reálně, %)

Zdroj: OGRResearch

Graf 3: Produktivita podle sektorů (úroveň, změna, velikost bubliny = příspěvek HPH)

Zdroj: OGREsearch

Odvětvová struktura hospodářství je navíc v podstatě uniformní i regionálně. S výjimkou Prahy dominuje ve všech krajích zpracovatelský průmysl, následovaný obchodem, dopravou a veřejnou správou.

Homogenní regionální odvětvová struktura by sama o sobě mohla svědčit o tom, že se nám úspěšně daří rozdíly mezi regiony vyrovnávat, což je například jeden z cílů hospodářské politiky a kohezních fondů EU. Zároveň ale taková struktura omezuje i potřebu migrace za prací nebo vyššími výdělky a přispívá k nízké mobilitě pracovní síly. Jelikož je produktivita všude prakticky stejná, podobné jsou i výdělky, zejména v reálném vyjádření. Ačkoliv se na první pohled zdá, že výdělky v Praze a Středočeském kraji jsou vyšší, v reálném vyjádření vede naopak Plzeňský kraj. Každopádně jsou ale rozdíly víceméně zanedbatelné v porovnání se světem. Například ve Spojených státech je průměrný příjem v aglomeracích s více než jedním milionem obyvatel až dvakrát větší než v sídlech s méně než 50 000 obyvateli. Takovou situaci u nás nepozorujeme. Průměrný (nominální) příjem v Praze je jenom zhruba o 30 % vyšší než v Karlovarském kraji a v reálném vyjádření dokonce zaostává za příjmy v Plzeňském kraji.

Městské aglomerace nejsou atraktivní ekonomicky ani jako centra vzdělanosti

Přímým projevem této regionálně homogenní odvětvové i příjmové struktury je i pomalý proces urbanizace, neboť chybí ekonomický důvod migrace do velkých měst.

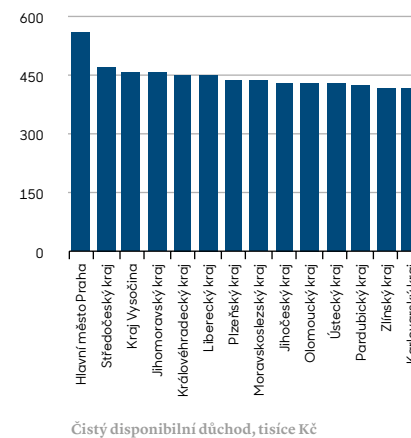
Graf 4: Odvětvová struktura hospodářství podle krajů

Zdroj: OGREsearch

Stát	Zpracovatelský průmysl	Obchod, doprava, ubytování a pohostinství	Profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti
Česká republika	26 %	25 %	8 %
Hlavní město Praha	7 %	31 %	16 %
Středočeský kraj	30 %	28 %	7 %
Jihočeský kraj	28 %	23 %	6 %
Plzeňský kraj	32 %	22 %	8 %
Karlovarský kraj	26 %	27 %	5 %
Ústecký kraj	28 %	21 %	6 %
Liberecký kraj	38 %	21 %	6 %
Královéhradecký kraj	31 %	24 %	6 %
Pardubický kraj	35 %	21 %	6 %
Kraj Vysočina	35 %	20 %	4 %
Jihomoravský kraj	23 %	25 %	9 %
Olomoucký kraj	31 %	22 %	6 %
Zlínský kraj	36 %	22 %	6 %
Moravskoslezský kraj	29 %	23 %	8 %

Graf 5: Produktivita: disponibilní důchod na hlavu za rok 2016 (zaměstnaní a podnikatelé)

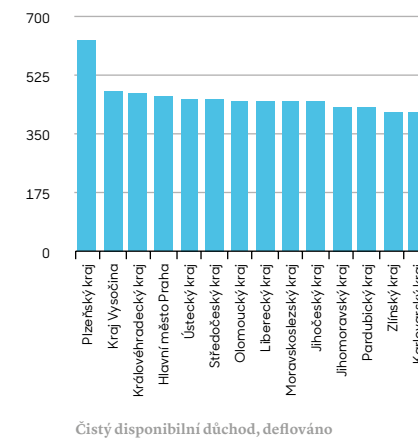
Zdroj: OGREsearch

Čistý disponibilní důchod, tisíce Kč

Graf 6: Reálná produktivita: disponibilní důchod na hlavu za rok 2016, deflované cenami 2013 (zaměstnaní a podnikatelé)

Zdroj: OGREsearch

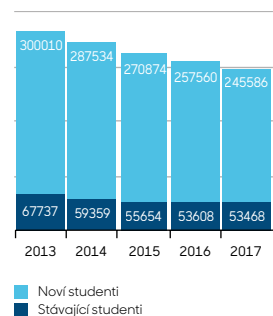
Čistý disponibilní důchod, deflované relativní cenovou hladinou, tisíce Kč

Ačkoliv proces urbanizace u nás postupně a nepřetržitě probíhá posledních dvacet let, celkově stále zaostáváme za Německem. Podle studie Aspenu z roku 2015 žije v ČR až polovina populace v místech s méně než deseti tisíci obyvateli, zatímco v Německu jenom zhruba čtvrtina. Ostatně i samosprávné celky jsou u nás v porovnání s jinými zeměmi relativně malé a rozdrobené.

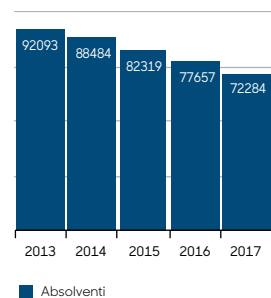
Urbanizace se přitom jeví jako důležitý prvek zvyšování ekonomického potenciálu. Metropolitní oblasti jsou obvykle asociovány s vyšším HDP na hlavu díky větší intenzitě ekonomických interakcí a menším transakčním bariérám. Až 85 % světového HDP je produkováno ve městech a podle studií OSN bude do roku 2050 žít ve městech skoro 70 % světového obyvatelstva.²

Jedním ze základních prvků, který umožňuje aglomeracím dosahovat větší produktivity a příjmů, je dostupnost kvalitního vyššího vzdělání. Nabídka kvalitního vzdělání přitahuje budoucí pracovní sílu s vysokým potenciálem lidského kapitálu, která má tendenci v aglomeraci zůstat, což vytváří prostor pro rozvoj vysoce produktivních a inovativních odvětví, a potažmo i pro další růst aglomerace. Tento samospádny motor však u nás nefunguje úplně dobře. Například poptávka po vyšším technickém vzdělání a počty studentů na technických oborech v posledních pěti letech setrvale klesají. Nejde přitom o náhodný výkyv, ale o sestupný trend, který je sice ovlivněn nepříznivým demografickým vývojem, ale zároveň vyjadřuje omezenou schopnost současných univerzit rozšířit záběr a zvýšit atraktivitu i pro studenty z jiných zemí.

Graf 7:
Vývoj počtu studentů
Zdroj: KPMG

Graf 8:
Vývoj počtu absolventů
Zdroj: KPMG

Graf 9:
Vývoj počtu doktorandů
Zdroj: KPMG

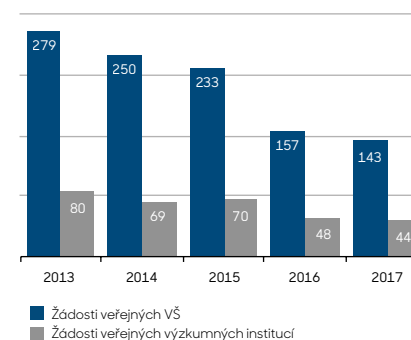

2) Aby proces urbanizace vedl k celkově vyššímu blahobytu, musí jít ruku v ruce s přerozdělováním dodatečného příjmu vytvořeného ve městech těm, kteří na venkově zůstali.

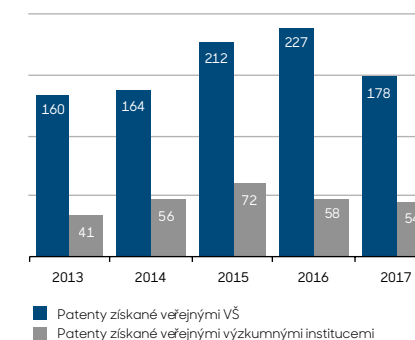
Vyspělým technologiím se nedaří

Není proto divu, že bez prosperujících a rozvíjejících se univerzit se u nás dlouhodobě nedaří inovacím ani vývoji nových technologií. Právě propojení univerzit s výzkumem soukromého sektoru bývá obvykle jedním ze základních nosných prvků nových technologií. Počet žádostí o patenty podaných vysokými školami a veřejnými výzkumnými ústavy však u nás setrvale klesá.

Graf 10: Podané žádosti o patenty veřejných VŠ a veřejných výzkumných institucí
Zdroj: KPMG

Graf 11: Patenty získané veřejnými VŠ a veřejnými výzkumnými institucemi
Zdroj: KPMG

Novým technologiím není přátelské ani institucionální prostředí a kvalita vzdělání. Sráží nás nepružný trh práce, špatná ochrana patentů a akcionářů nebo nízká dostupnost online vládních služeb. Podle Global Innovation Index (GII) jsme v digitalizaci státní správy nebo v ochraně patentů dokonce kolem stého místa na světě.³ Zaostáváme rovněž v primárním vědeckém výzkumu a v investicích do R&D jsme celkově průměrní. Ačkoliv výdaje na výzkum a vývoj ve veřejném sektoru vzrostly v letech 2010 až 2015 ze 78 % průměru EU na 124 %, výkonnost inovačního systému jako celku poklesla z 88 % úrovně EU na 83 %.

Vysoce kvalifikované pracovní síly je nedostatek

Podobně kvalita vzdělání je průměrná a kvalifikovanost pracovní síly se výrazně nezvyšuje. Sekundární vzdělání si v mezinárodních srovnávacích testech nevede dobře. Dostupnost kvalifikované pracovní síly dále snižuje čistý vývoz vzdělané pracovní síly, tedy

3) Tyto závěry se také shodují s argumenty zprávy The Rise of Digital Challengers: How digitization can become the next growth engine for Central and Eastern Europe, McKinsey & Company, 2018, podle níž digitální transformace ekonomiky může přinést až 200 miliard eur HDP a s tím i vyšší regionální a globální konkurenceschopnost.

odchod kvalifikovaných odborníků na Západ (např. v medicíně). Tento odliv přitom není dostatečně vyvážen přílivem kvalifikované pracovní síly odjinud, a to přesto, že podíly vysoce vzdělané populace jsou u našich imigrantů podobné jako u domácí populace a míra ekonomické aktivity dokonce domácí populaci výrazně převyšuje. Dovoz kvalifikované pracovní síly ze zahraničí je navíc administrativně mimořádně komplikovaný.

Budoucnost: urychlení procesu tvorby kvalifikované pracovní síly zesílením vazeb na urbanizaci a vytvořením stabilního prostředí příznivého pro inovace, urbanizaci a podnikání

Vize: kvalitnější podnikatelské prostředí a státní správa

V souhrnu většina ukazatelů a průzkumů mezinárodních institucí vidí hlavní brzdu vyšší konkurenceschopnosti české ekonomiky v sektoru veřejných institucí, především ve fungování státní správy. Ta značně komplikuje život soukromému sektoru a nepříspěvá aktivně k vytváření prostředí vstřícného inovacím a podnikání. Česká republika zaostává za svými konkurenty (včetně některých z východní Evropy) také ve stabilitě právního rámce, úrovni vnímané korupce a důvěře v politiku a v instituce jako takové.

Úroveň administrativního zatížení podnikání je vysoká, ať už skrze komplikovanou správu daní či procedur a nákladů nutných k založení firmy. Soukromé podnikání trpí špatnými podmínkami nejen pro start-upy, ale i pro menší podnikatele. Velmi nízká je také celospolečenská podpora a pohled na podnikání, což nedělá z podnikání lákavou činnost přitahující talenty a ztěžuje tak obrodu ekonomiky skrze dynamické podnikatelské prostředí.

Většina těchto pozorování je přitom povětšinou víceméně objektivně měřitelná a s určitou mírou tolerance i mezinárodně srovnatelná, byť spadají do kategorie tzv. „měkkých“ předpokladů konkurenceschopnosti.

Mnohem hůře měřitelnou a neprávem opomíjenou charakteristikou státní správy je nízká schopnost předvídat budoucí ekonomický a sociální vývoj a adaptovat příslušné politiky s předstihem. Náznorným příkladem je oblast investičních pobídek, které ustrnuly na potřebách ekonomiky před dvaceti lety a jen s velkým zpožděním reagují na nejnovější trendy. Při setrvalém poklesu míry nezaměstnanosti není hlavním současným problémem nízká zaměstnanost, jako tomu bylo v minulosti, ale malá přidaná hodnota výrobních procesů s nízkou produktivitou práce.

Ačkoliv tato debata již několik let probíhá, změna v zaměření a systému poskytování investičních pobídek se teprve připravuje. A to přesto, že různé materiály vládních i nevládních institucí se již minimálně deset let zabývají možnostmi, jak posunout

českou ekonomiku v rámci nadnárodních produkčních řetězců směrem k činnostem s vyšší přidanou hodnotou a vymanit se z pasti nízkých mezd za málo kvalifikovanou práci.

Jinými příklady nutnosti předvídat je zpoždění v budování informační a dopravní infrastruktury nebo opožděná reakce na bytovou krizi a nedostatek sociálního bydlení. Nejde přitom o náhlé a nečekané šoky. Řada institucí (včetně Aspen Institute CE) upozorňuje už léta na to, že kvalita dopravní a informační infrastruktury je nedostačující potřebám ekonomiky a že zaostáváme nejen za svými západními, ale občas i za východními sousedy.

Pokud nejsou státní instituce schopny včas reagovat na tyto relativně dobře pozorovatelné procesy, jen těžko lze od nich očekávat předvídatost a velkorysost v přípravě na mnohem větší změny, které může již brzy přinést nová technologická revoluce, umělá inteligence, robotizace a automatizace. (Viz Aktuální téma: Budou mít v budoucnosti firmy stejnou podobu jako dnes?)

Aktuální téma: Budou mít v budoucnosti firmy stejnou podobu jako dnes?

Je možné, že se namísto klasického způsobu podnikání (založení firmy a financování vlastními penězi, bankou nebo investorem) bude již brzy prosazovat nový model podnikání v podobě platform založených na blockchainové technologii, umělé inteligenci a na účasti davu na síti. Ti, kteří dostanou nápad, založí na síti platformu a vydají tokeny, budou se snažit přitáhnout zájemce, kteří do projektu vloží svoje prostředky, koupí si za virtuální měnu tokeny a vlastníkem tak bude tzv. zúčastněný dav. Platforma poběží na blockchainu a chod bude optimalizovat umělá inteligence. Může tak fungovat třeba lokální autonomní doprava a sníží se rizika transakčních nákladů. Je možné si představit, že například platby za služby budou účtovány průběžně v reálném čase, ne jednorázově nebo po blocích.

Je velmi pravděpodobné, že nejenom politici, ale ani stávající lídři průmyslu nechápou hloubku možných změn, které tato technologická revoluce může přinést. Tato nová technologická revoluce 21. století totiž není inovace stávajícího. Přinese hlubokou změnu struktury průmyslu, změnu ekonomického paradigmatu. Například namísto současného dominujícího strojírenství se mohou stát dominujícími odvětvími třeba herní průmysl nebo 3D tisk.

Rozsah, jakým taková technologická revoluce může zasáhnout relativně uniformní strukturu českého hospodářství, není těžké odhadnout. Jako historická inspirace může posloužit například elektrifikace na počátku 20. století. Před jejím nástupem

dominovaly ve výrobě tzv. průmyslové trusty směřující k monopolnímu postavení na trhu. Jeden průzkum z roku 1905 takových trustů identifikoval přes 300. Nicméně přes 40% těchto průmyslových trustů v USA, zformovaných v období 1888–1905, do začátku 30. let 20. století s nástupem elektrifikovaných procesů výroby zbankrotovalo a dalších 11% se propadlo na úroveň pouhého přežívání. Většina z trustů, které přežily, se výrazně zmenšila. Tržní podíl 42 výrobních firem s dominantním postavením na trhu v roce 1905 a stále existujících i v roce 1929 pak klesl z původních 69% na 45%.

Podobně obtížně měřitelnou vlastností fungování státní správy je schopnost působit předvídatelně a udržitelně. Typickým příkladem nepředvídatelné a neudržitelné politiky je systém čerpání dotací z kohezních a podobných fondů Evropské unie. Ačkoliv prostředky dostupné v rámci programového období 2007–2013 byly nakonec téměř zcela dočerpány, bylo to pouze za cenu náhlého vzepětí v čerpání ke konci programu. Toto vzepětí vedlo k ohromné krátkodobé akceleraci celého hospodářství v roce 2015 (HDP v prvním čtvrtletí rostl na roční bázi téměř sedm procent). Takové prudké a jen přechodné výkyvy v agregátní poptávce jsou však pro ekonomiku velmi škodlivé, protože firmám ztěžují dlouhodobější investiční i personální plánování a tím vytvářejí živnou půdu pro nejrůznější chybná rozhodnutí. Aktuální stav čerpání z fondů EU v programovém období 2014–2020 je bohužel ještě horší, takže je nejspíš třeba se připravit na další a možná ještě prudší vlnu investiční poptávky, tentokrát zhruba v roce 2023.

Předvídatelné, udržitelné a rozumně přiměřené by mělo být i daňové prostředí. Jeho časté právní úpravy a způsob správy výběru daní v posledních deseti letech však svědčí o opaku. Přitom nejde nutně o kvalitu zákonné úpravy. V poslední době se čím dál viditelněji ukazuje, že ani sebelepší právní předpis nepomůže, pokud nebude profesionálně a především spravedlivě fungovat výkon státní správy při výběru daní. Pokud by totiž byly respektovány principy a brán v úvahu kontext, ani nepřiliš kvalitní text zákona by nebyl zásadní překážkou pro zajištění stability a přívětivého podnikatelského prostředí. Česká republika by si jistě zasloužila kvalitní a z hlediska legislativně technického i uživatelsky srozumitelnou a pochopitelnou zákonnou úpravu, která by dodala podnikatelskému prostředí potřebnou jistotu a pomohla tak vytvářet přehledné prostředí pro růst ekonomické aktivity.

Daňové prostředí i fungování státní správy by též mělo být občansky a podnikatelsky přívětivé. Ve skutečnosti se však množí signály o nepřiměřeném, cíleně represivním postupu finanční správy, který zejména menší podnikatelé považují za neférový, zbytečně nákladný a místy až likvidační (viz Aktuální téma: Represe versus dobrovolnost při výběru daní). Je třeba vytvořit atmosféru konstruktivního a rozumného dialogu, respektu a profesionální komunikace, která bude přispívat k právním jistotám a předvídatelnosti chování ze strany státu.

Aktuální téma: Represe versus dobrovolnost při výběru daní

Vláda v minulém volebním období představila řadu nástrojů vedoucích ke snižování šedé ekonomiky, respektive zvyšování výběru daní. S určitou mírou zjednodušení lze konstatovat, že se většinou jednalo o nástroje, které podnikatelům přinášely dodatečné povinnosti. Plošné získávání většího množství detailních informací nastolilo očekávání vyšší efektivity fungování finanční správy, cíleného zaměřování kontrolní činnosti finančních úřadů na subjekty vykazující rizikové znaky a díky tomu ulehčení zátěže standardně fungujících „běžných“ podnikatelských subjektů.

Tato očekávání se však nenaplnila, nebo se naplnila jenom zčásti a za cenu správních represí. Značný tlak na zvýšení výběru daní a razantní snaha finančních úřadů splnit tyto cíle vytvořily ve společnosti alarmující atmosféru. Velké množství signálů svědčí o tom, že zejména menší podnikatelé stále více vnímají přístup vůči sobě jako neférový a cíleně represivní a používání nástrojů, které má standardně k dispozici finanční správa pro výběr daní, jako nepřiměřené. Soudní rozhodnutí publikovaná v poslední době jim často dávají za pravdu.

Represivní přístup k daňovému výběru jde přitom proti moderním trendům a závěrům mnoha studií, které zpochybňují že by měl vést ke zlepšení daňové morálky jako takové. Naopak moderní přístup zdůrazňuje prvky jako „voluntary compliance“ nebo „horizontal monitoring“. Tyto prvky jsou i součástí snah EU/OECD o dobrovolné plnění daňových povinností „za odměnu“.

Tyto moderní trendy vycházejí ze zjištění, že přístup daňové správy k podnikatelům má vliv na dobrovolné plnění daňových povinností. Pokud jsou podnikatelé vnímáni ze strany daňových orgánů spíše jako partneři než jako subjekty v podřízené roli, které je nutné hlídat, kontrolovat a zejména sankcionovat, a výkon správy daní je předvídatelný a spravedlivý, jejich ochota platit daně je přirozenější. Naopak nadřazený, „neférový“ a represivní přístup finančních úřadů může vzbudit poměrně silnou neochotu k placení daní nebo přímo motivovat k hledání cest pro obcházení daňových povinností. V extrémním případě může nastávat naprostá ztráta motivace podnikat, což vede jak k absenci podnikavosti, tak ke snížení zapojení domácího kapitálu díky prodejem existujících podniků zahraničním investorům, tedy k přesně opačnému vývoji, než jaký je pro českou ekonomiku žádoucí.

Přílišný důraz na legislativní dokonalost nevede jenom ke zbytečně častým daňovým úpravám, ale ochromuje i fungování a akceschopnost v dalších oblastech státní správy. Organizace veřejných zakázek je komplikovaná, právně nepřehledná a ochota soutěžit malá. Zástupci veřejné správy a zejména samospráv se po vlně boje proti korupci často bojí vůbec jakkoli investovat v obavě, že budou následně kriminalizováni. Výsledkem je pomalý postup při výstavbě místní i celostátní infrastruktury, dálniční síť a vysokorychlostní internet nevyjímaje. Všechny tyto nedostatky ve fungování státních institucí a státní správy jako by přímo zpochybňovaly schopnosti a kapacitu státních institucí postupovat věcně a předvídatelně a reagovat na hlavní společenské problémy s předstihem za pomoci dialogu a vstřícnosti, nikoliv represe a administrativní zátěže. To je až zarážející, když si uvědomíme, že od roku 2012 nám přibýlo v sektoru veřejné správy (a obrany) zhruba 40 000 nových zaměstnanců, povětšinou úředníků, a objem ročních mezd stoupl celkově o více než 40 mld. Kč.

Vize: plíživě vpřed, nebo lví skok?

Vzhledem k výše uvedenému je tedy třeba si přiznat, že cesta postupného zlepšování fungování státní správy a zkvalitňování institucionálního prostředí je cestou velmi zdoluhavou. Podobně je tomu i se zkvalitňováním lidského kapitálu prostřednictvím transformace našeho vzdělávacího systému.

Ačkoliv se kvalita veřejného diskurzu za posledních několik let změnila a společnost si více uvědomuje význam kvalitních institucí a investic do vzdělání a infrastruktury i potřebu vstřícného podnikatelského prostředí a pružné státní správy, proces celkové proměny a zlepšení je pomalý.

Je tedy otázkou, zda by pokrok v těchto otázkách neměl být přece jenom razantnější a zda by se Česká republika neměla pokusit o zlepšení nějakým radikálním krokem nebo přístupem. Již několik let Aspen Institute CE upozorňuje na nízkou atraktivitu českého prostředí pro vysoce kvalifikovanou pracovní sílu. Česko prostě není dostatečně „cool“ ani pro zahraniční vědce, ani pro profesionální odborníky nebo studenty. Řada studií uvádí, že schopnost udržet a přitáhnout talenty je u nás ve srovnání se západní Evropou malá. Skvěle na tom nejsme ani ve schopnosti přitáhnout centrály zahraničních firem nebo nadnárodních institucí. Na pomyslném celosvětovém žebříčku atraktivity pro sídla centrál nadnárodních korporací se pohybuje za Polskem, až ve třetí desítky zemí (podle CGI). Neuspěli jsme ve snaze přitáhnout do Česka sídlo Evropské bankovní agentury (EBA), údajně i kvůli nízkým náhradám, které by zaměstnanci agentury dostávali za pobyt v relativně levné Praze.

Přítom právě centrály takových firem a nadnárodních společností často vytváří vysokou přidanou hodnotu, a navíc přitahují talentované a vysoce placené odborníky.

Například se uvádí, že umístění centrály Agentury pro evropský globální navigační družicový systém (GSA, systém Galileo) do Prahy přineslo české ekonomice prostřednictvím napojení českých firem na vývoj satelitní technologie již několik miliard korun, a to se má agentura do plného provozu dostat až v roce 2020. Navíc agentura napomáhá i k lepší technické připravenosti českých firem při různých technologických projektech.

Nabízí se tedy prostor k otázce, zda by Česká republika neměla být ve snaze tyto centrály přitáhnout agresivnější a štedřejší. Například by šlo kompenzovat nižší náhrady zaměstnanců nadnárodních agentur z rozpočtu. V každém případě jde o otázku, která by měla být řešena strategicky – nabízí se například vytvoření jakéhosi „balíku pohostinnosti“, přičemž tato strategie by měla jít napříč státní správou, při zapojení regionů a obcí.

Možná bychom mohli být ve snaze udělat Česko atraktivní pro celou škálu velmi talentovaných lidí, domácích i zahraničních, ještě velkorysejší a ambicióznější. Pokud nejsme schopni přitáhnout existující vysoce kvalifikovanou pracovní sílu z ostatních částí Evropy a světa, možná bychom mohli zkusit přilákat tu budoucí, například prostřednictvím velkorysé podpory univerzitních programů pro zahraniční studenty. Tato podpora by mohla mít formu financování studia a životních nákladů těchto studentů, štedrých fondů k zaplacení špičkového pedagogického a výzkumného sboru a v neposlední řadě i velkorysých investic do univerzitní infrastruktury, jak popisujeme níže (viz Aktuální téma: Lví skok aneb Cool Česko).

Aktuální téma: Lví skok aneb Cool Česko

Myšlenka vyřešit palčivé problémy naší konkurenceschopnosti skrze jeden ambiciózní projekt – nové univerzitní městečko – se může zdát absurdní, ale podle našeho soudu stojí za zvážení. Už proto, že postupné změny v institucionálním prostředí postrádají razanci adekvátní významu základních problémů, kterými trpí naše konkurenceschopnost – tedy nedostatku vysoce kvalifikované pracovní síly a produkční funkci o nízké přidané hodnotě vystavěné na levné práci. Výstavba a především dlouhodobé financování zcela nového univerzitního městečka či městské části, studentů a kvalitního mezinárodního pedagogického sboru poblíž některé z existujících aglomerací má podle našeho názoru potenciál tuto situaci změnit.

Cílem takového programu by bylo nejen přilákat kvalitní lidský kapitál dočasně, ale zároveň doufat, že aspoň část zde zůstane. Urbanizace dostane nový stimul. Při realizaci takového ambiciózního projektu se přitom můžeme poučit ze zahraničních i vlastních zkušeností. V evropském měřítku existuje řada městských aglomerací těžících ze

vzájemné symbiózy s univerzitními centry, např. v Belgii, Nizozemí nebo Španělsku. U nás máme řadu dobrých zkušeností s některými univerzitními programy pro zahraniční studenty, kteří u nás většinou chtějí zůstat a jsou ekonomicky aktivní.

Uvažujeme o zcela novém, moderním a „chytřím“, univerzitním městečku, které by mělo kapacitu pojmout asi 40–50 000 studentů, tedy zhruba tolik, kolik má dnes celá Univerzita Karlova. Městečko by bylo špičkově vybaveno jak pro výzkumné, tak pro studijní účely a bydlení a jeho blízkost širšímu centru by zajistila i sociální zázemí tak, aby celkový dojem byl velmi atraktivní jak pro zahraniční studenty, tak pro zahraniční pedagogy a výzkumníky. Městečko by mohlo být rozděleno mezi některé stávající univerzity nebo by se mohla vytvořit zcela nová univerzitní entita. Studium by probíhalo výhradně v cizích jazycích a studenti by měli all inclusive stipendia. Výuku by zajišťoval pedagogický sbor splňující přísná, mezinárodně srovnatelná kritéria.

Investice do výstavby městečka odhadujeme na zhruba 30 mld. Kč. Vycházíme přitom z toho, že Univerzita Karlova disponuje v současnosti celkovými prostorami o výměře zhruba 1,5 milionu metrů čtverečních, které jsou ovšem značně roztržštěné. Počítáme, že koncentrací všech aktivit do jednoho prostoru by se dosáhlo úspor 20–30%.

Největší finanční zátěž, aspoň v prvních letech, by však bezesporu představovaly provozní náklady městečka, které odhadujeme na zhruba 40 mld. Kč ročně (Univerzita Karlova má dnes provozní náklady zhruba 10 mld. Kč ročně), včetně nákladů na chod univerzity a pedagogického sboru (29 mld. Kč), kolejí (5 mld. Kč), stravného a kapesného pro studenty (6 mld. Kč). A tyto prostředky by bylo třeba zajistit dlouhodobě, ne přechodně, jinak projekt nevyvolá žádoucí odezvu mezi zahraničními studenty a pedagogy a může skončit jako řada technologických parků, u nichž se stát a dotace podílely pouze na počáteční investici, a ne na dlouhodobém provozním financování.

Financování by se dalo zajistit kombinací několika zdrojů: navýšením deficitu rozpočtu, úsporami v rozpočtu a dotacemi EU. Pokud by se například stav zaměstnanců v odvětví veřejné správy a obrany (tedy především úřednického aparátu) vrátil na úroveň roku 2012, přineslo by to rozpočtovou úsporu v řádu až 20 mld. Kč.⁴

Příjmy z projektu by nabíhaly postupně, z několika zdrojů. Prvním by byly přímé daně získané od absolventů, kteří u nás zůstanou. Vzhledem k předpokladu, že půjde o nadprůměrně vzdělané a schopné jedince, lze očekávat poměrně velký přínos jak z přímých daní, tak z odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Dále by šlo o daně

nepřímé ze spotřeby těchto absolventů uskutečněné v Česku. Opět nejde o zanedbatelný příjem. Tato spotřeba se bude navíc multiplikovat a vytvářet další (zdanitelnou) přidanou hodnotu a zaměstnanost.

Konečně největší přínos vidíme v potenciálu, který tato vysoce kvalifikovaná pracovní síla bude mít pro přechod našeho hospodářství na technologicky náročná odvětví s vysokou produktivitou. Tento efekt je nejobtížněji kvantifikovatelný a asi nejvíce diskutabilní. Nicméně i pokud se omezíme jenom na dříve uvedené benefity, tak se domníváme, že projekt může dosáhnout operační vyrovnanosti do 15 let (za předpokladu, že zhruba 3000 absolventů zde každoročně zůstane). V optimistickém případě bude projekt generovat za deset let až 50 mld. dodatečných příjmů do státního rozpočtu ročně. Ale i při pesimistickém scénáři vidíme celkovou návratnost maximálně do 50 let.

4) To neznamená, že se domníváme, že všichni nově přijatí úředníci jsou zbyteční nebo vykonávají neužitečnou práci. Pouze poukazujeme na alternativní perspektivy použití stejných prostředků z veřejného rozpočtu.

Kvalita vládnutí

Karel Šimka | Koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE, garant studie

Úvodem

Expertní skupina již potřetí hodnotila, jak se v Česku v posledním roce vyvíjely veřejné instituce. Většina obtíží, s nimiž se výkon veřejných institucí dlouhodobě potýká, přetrvávala i letos. Ke zlepšení došlo jen v některých oblastech, naopak pokračují mnohé varovné trendy. I v letošní studii nejprve přiblížíme dění za poslední rok. Poté se pokusíme identifikovat problémy, které je třeba řešit, a vyslovíme doporučení, jak toho dosáhnout.

Vývoj od podzimu 2017 do současnosti

Ústavní a politický systém

Politický systém zůstal *stabilní a reálně pluralitní*, oproti předchozím letům se nezměnil. Ani u ústavních institucí nedošlo k posunům. Druhé přímé volby prezidenta republiky v lednu 2018 a komunální a senátní volby v říjnu téhož roku proběhly bez problémů a přinesly politologicky předvídatelné výsledky. Prezidentem byl znovu zvolen Miloš Zeman, a to se zřetelným náskokem 2,73 procentního bodu před protikandidátem ve druhém kole volby. V komunálních volbách oslabil levice (ČSSD a KSČM), mírný vzestup potvrdila pravice (zejména ODS, také TOP09 a jiné menší strany pravého středu) a hnutí ANO potvrdilo významnou, avšak nikoli hegemonní pozici na politické scéně.¹

Politickou komplikací bylo *zdlouhavé sestavování vlády s důvěrou* – vláda ji získala v červenci 2018, 9 měsíců od voleb do Poslanecké sněmovny z října 2017. V mezidobí vládl hnutí ANO bez důvěry v Poslanecké sněmovně. Do podzimu 2018 vláda fungovala v udržovacím režimu; až na výjimky neprosazovala politicky významné návrhy.

1) Data k výsledkům všech voleb viz www.volby.cz.

V mezinárodním, zejména středoevropském kontextu je Česko „*bezproblémovou*“ zemí. Nečelí jako Maďarsko a Polsko výhradám některých orgánů EU ohledně zásahů vládnoucí politiké moci do tamních politických a ústavních institucí (v Polsku zejména zásahy do struktury justice, v Maďarsku pak nevládný postoj vůči některým aktivistům občanské společnosti a migrantům). Nevyskytly se zde ani jevy naznačující nikoli marginální roli organizovaného zločinu ve společnosti, jako byla vražda slovenského investigativního novináře Jána Kucia-ka, pravděpodobně kvůli jeho novinářské činnosti, a její politické dopady.

Právní řád a administrativa

Obecný vývoj a mezinárodní srovnání

I nadále *přetrvává nepřehlednost a složitost právního systému*. Setrvale významná je role správních orgánů a soudů a vliv jejich rozhodování na ekonomiku. Ukázala to kupříkladu kauza řada let protahovaného a odkládaného výběru nového provozovatele silničního mýtného systému. O tuto veřejnou zakázku se během léta 2018 střetl před Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže v nepřehledné a dosud neukončené právní bitvě dosavadní provozovatel systému Kapsch s vítězem výběrového řízení, konsorciem CzechToll a SkyToll.²

V mezinárodních žebříčcích se pozice Česka v roce 2018 *prakticky nezměnila* (letos 26., loni 27., předloni 25. příčka, zatímco v roce 2013 30. pozice). Mezi postkomunistickými státy střední Evropy přes dílčí zlepšení jejich pozic v žebříčku Česko i nadále vede. Stále dosahuje úrovně nepřilíživě vzdálené Německu, jež letos setrvalo na 16. místě.

Tabulka 1: Kvalita právního státu a vlády práva za roky 2013–2018

Zdroj: The Global Innovation Index

Stát	Pozice ve světě 2013	Pozice ve světě 2014	Pozice ve světě 2015	Pozice ve světě 2016	Pozice ve světě 2017	Pozice ve světě 2018
Česko	30.	29.	27.	25.	27.	26.
Maďarsko	37.	40.	40.	43.	47.	43.
Německo	16.	16.	16.	15.	16.	16.
Polsko	39.	38.	36.	36.	35.	38.
Rakousko	7.	6.	6.	8.	10.	10.
Slovensko	42.	47.	46.	45.	41.	37.

2) K poslednímu vývoji viz např. <https://www.e15.cz/byznys/doprava-a-logistika/kapsch-napadl-smlouvu-na-myto-jeho-argumenty-jsou-prazdne-a-falesne-tvrdi-tok-1351588> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

Kvalita právního prostředí se nezměnila, nedošlo k žádným významnějším opatřením směřujícím k zjednodušení a zpřehlednění právních regulací. Ani v oblasti sdílené ekonomiky nedošlo k zásadním posunům. Vláda se pouze dohodla s firmou Airbnb na kooperaci v oblasti zdanění příjmů těch, kteří – zejména v Praze či jiných turisticky významných lokalitách – přes tohoto zprostředkovatele poskytují ubytování. Ve vládní administrativě začal převažovat názor, že *sdílená ekonomika má být specificky regulována, nikoli zakazována* či vytlačována do ilegality.³

V roce 2018 se mírně zlepšovaly podmínky dlužníků v exekucích. Celkový počet nových exekucí meziročně poklesl. Dosud však *nedošlo k politické dohodě o zmírnění podmínek oddlužení dlužníků nacházejících se v insolventci*. Ministerstvo spravedlnosti prosazovalo zavést možnost oddlužení v některých případech i tehdy, když dlužník neuhradí dluh ani zčásti. V Poslanecké sněmovně však převážil názor, že takto radikální krok by posílil morální hazard a byl by nevyvážený. Vývoj směřuje ke kompromisnímu řešení.⁴

Polemika: negativní důsledky předlužení:

1. *Ekonomické: velká část dlužníků cítí, že své dluhy bez cizí pomoci nikdy nesplatí, takže se uchylují do šedé zóny ekonomiky. Stát zde tak trátí nejen na ušlých odvodech a daních, ale i na nevyužitém potenciálu těchto lidí.*
2. *Společenské: existuje určité společenské napětí mezi předluženými lidmi a tou částí společnosti, která je odsuzuje a vnímá jako sociální přítěž.*
3. *Politické: lidé v exekucích často cítí, že je současný systém „zradil“, a v důsledku začínají hledat alternativy. Z takového rozpoložení pak těží antisystémové strany.*

Nezávislost justice a státního zastupitelství

Justiční systém zůstal reálně nezávislý a *zatím nejsou patrné jakékoli snahy zasahovat do rozhodovací nezávislosti soudů*. Relevantní debata o případných změnách soudního systému či systému správy soudů neprobíhala. Totéž lze říci i o státních zastupitelstvích; ve vládní exekutivě nicméně začíná převažovat názor, že nová komplexní úprava není třeba a že je vhodné toliko zavést funkční období vedoucích státních zástupců, a to s dlouhými přechodovými pravidly.⁵

3) Viz např. <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2264194-regulace-sdilene-ekonomiky-je-nutna-ridici-s-aplikaci-ale-maji-mit-jina-pravidla> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

4) Viz např. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ke-zmirneni-oddluzeni-poslanci-podali-dve-desitky-navrhu-uprav/1670031> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

5) Takto se vyjádřil ministr spravedlnosti Jan Kněžínek v rozhovoru pro server Česká justice, viz <http://www.ceska-justice.cz/2018/10/ministr-knezinek-zmenu-dovolani-radny-opravny-prostredek-klidne-obetoval/> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

Bez problémů a neadekvátních politických zásahů ze strany exekutivy proběhla *zásadní personální změna ve vedení Nejvyššího správního soudu* – novým předsedou byl po Josefu Baxovi jmenován dosavadní místopředseda Michal Mazanec a novou místopředsedkyní jedna z dosavadních služebně starších soudkyň tohoto soudu Barbara Pořízková.

Stavební právo

Těžkopádnosti stavebních a jiných povolovacích řízení je všeobecně připisován *významný podíl na silném nárůstu cen rezidenčních nemovitostí zejména v Praze*, jelikož není zahajován dostatek nových staveb, jenž by odpovídal rostoucí poptávce. V žebříčku Doing Business 2018, zpracovaném Světovou bankou, jsou česká pravidla pro stavebnictví hodnocena jako silně zpomalující a podvazující podnikání (127. z celkem 190 hodnocených zemí), třebaže v celkovém hodnocení kvality podnikatelského prostředí je Česko v širší světové špičce (30. místo).⁶

Nedávné legislativní počiny v oblasti stavebního práva, konkrétně *komplexní novela stavebního zákona a souvisejících předpisů* [zákon č. 225/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony], se zatím v praxi významně neprojeví. V létě 2018 byl přijat zákon č. 169/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *Novela zákona o urychlení výstavby některých druhů sítové infrastruktury má za cíl především zrychlit a zjednodušit व्यवlastňovací a jiná řízení pro celou řadu celostátně významných infrastrukturních staveb* (dálnic a vybraných silnic, páteřních železničních tratí a některých dalších staveb – plavebních stupňů či nové vzletové a přistávací dráhy na letišti v Praze-Ruzyni).

V gesci Hospodářské komory ČR začínají práce na *návruhu zcela nového stavebního zákona*, který by měl přinést zásadní kvalitativní změnu.⁷

6) Viz Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs, International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington 2018, str. 156, <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

7) Viz <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/verime-v-novy-stavebni-zakon-do-ctyr-let-rika-predsedyne-sekce-uzemniho-rozvoje-hk-111505.html> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

Daňový systém, systém sociálního zabezpečení, veřejné výdaje

Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 26/16 z 12. 12. 2017 Ústavní soud výrazně zasáhl do systému elektronické evidence tržeb podle zákona č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb. Samotné základní principy online evidence tržeb v hotovosti z hlediska jejich ústavnosti nezpochybnil. Zrušil však ustanovení zákona, bez nichž je nemožné zavést elektronickou evidenci tržeb na další okruh osob, než na který se uplatňuje nyní (zatím jde zejména o maloobchodní prodej a gastronomii). Parlament se doposud na úpravě zákona o evidenci tržeb podle požadavků Ústavního soudu neshodl.

Jiné významné zásahy do daňového systému se zatím neodehrály. Razantní postupy daňové správy v oblasti DPH (časté využívání zajišťovacích příkazů) se pod tlakem soudní judikatury i podnikatelské veřejnosti zmírnily.

S účinností od 1. 1. 2018 byl *zafixován postupný nárůst věku odchodu do důchodu na 65 let* pro muže i ženy.⁸

Nově ustavená vládní koalice plánuje od 1. 7. 2019 *opětovně proplácet z prostředků nemocenského pojištění první tři dny nemoci pojištěnce*.⁹

Státní rozpočet na rok 2018 je i v době vysokého růstu HDP, přetrvávajícího již více let, koncipován jako *schodkový*, s plánovaným deficitem 50 mld. Kč. Podobný, jen o málo nižší deficit (40 mld. Kč) je plánován i na rok 2019. Národní rozpočtová rada varovala před *nedostatečně zodpovědným rozpočtovým plánováním*.¹⁰

Svobodný přístup k informacím a transparence veřejné sféry

V Poslanecké sněmovně probíhá *střet o podobu zákona o svobodném přístupu k informacím*. V rámci projednávání vládního návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů (jde o doprovodnou novelu k zákonu o implementaci GDPR), se *navrhuje výrazné omezení poskytování některých informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím* (například v souvislosti s trestními řízeními, o rozhodovací činnosti soudů aj.).¹¹

8) Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

9) K dohodě vládních stran ANO a ČSSD viz např. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vladni-koalice-karence-karencni-doba_1809241403_lac (stránka navštívena 7. 10. 2018).

10) Viz https://unrr.cz/wp-content/uploads/2018/09/Stanovisko-NRR_3_2018_Fiskalni-a-rozpoctova-politika_17.9..pdf (stránka navštívena 7. 10. 2018).

11) Viz Sněmovní tisk 139/0, Poslanecká sněmovna 2017-2021, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=139&CT1=0> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

Zejména Piráti takovou změnu ostře odmítají.¹² Poslanci Pirátů naopak prosazují novelu, která by měla vyjasnit okruh tzv. povinných subjektů, jež musí informace poskytovat – měly by jimi být jednoznačně i právnické osoby, v nichž je stát, územní samosprávný celek anebo jiný povinný subjekt většinovým společníkem nebo v nich mohou samy nebo s jinými povinnými subjekty přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv (např. ČEZ a. s.).¹³

Potírání korupce a bezpečnost

Potírání korupce již není hlavním tématem společenské debaty, jímž bylo kolem let 2008–2013, naopak *zesilují hlasy, že trestní stíhání veřejných činitelů paralyzuje akceschopnost veřejné moci*, posiluje alibismus a formalistické přístupy k rozhodování a vyprazdňuje politiku.

Pokračují již zahájená vyšetřování a přibyla některá nová. V sedm let trvající kauze Rath byl po procesních peripetiích podruhé vydán odsuzující rozsudek. Pokračuje stíhání premiéra Andreje Babiše v kauze Čapí hnízdo, stíhání Jaroslava Faltýnka však bylo zastaveno. Přibyla kauza týkající se údajného ovlivňování dotačních prostředků pro sport na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. *Není patrné, že by do probíhajících vyšetřování trestných činů bylo ze strany politiků zasahováno*.

Došlo k *významným personálním změnám v bezpečnostních složkách*. Na nátlak předsedy vlády odstoupil ředitel Generální inspekce bezpečnostních sborů; jeho nástupcem se stal státní zástupce těšící se dobré odborné pověsti. V září 2018 se změnilo i vedení civilní rozvědky, v rámci níž probíhá vyšetřování možného zneužití finančních prostředků. Změna nastala i v čele pražské policie. Vyše uvedené personální změny provázely politické kontroverze a obvinění premiéra Andreje Babiše ze snah o ovládnutí bezpečnostních složek.

Každodenní fungování veřejné správy

Obecný vývoj a mezinárodní srovnání

I v každodenním fungování veřejné správy *pokračovaly dosavadní trendy z minulých let*. Rostl počet úředníků, administrativní zátěže podnikatelů neubývalo. Veřejná správa však plnila bez obtíží běžné úkoly. Narůstá kritika již dříve zmíněné *nefunkčnosti stavebních řízení*.

V mezinárodním srovnání Česko svoji pozici oproti předchozím letům v podstatě nezměnilo, jak v efektivitě vládnutí, tak v kvalitě regulatorního prostředí je ve čtvrté světové desítce. Ostatní středoevropské postkomunistické státy jsou v odstavu za námi.

12) Viz pozměňovací návrhy poslance Ondřeje Profanta k sněmovnímu tisku 139/0, obsažené spolu s jinými ve sněmovním tisku 139/11, část 1/2, Poslanecká sněmovna 2017-2023, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=139&CT1=11> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

13) Viz Sněmovní tisk 50/0, Poslanecká sněmovna 2017-2023, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=50&CT1=0> (stránka navštívena 7. 10. 2018). Jde o reakci na nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1146/16 z 20. 6. 2017.

Tabulka 2: Efektivita vládnutí

Zdroj: The Global Innovation Index

Stát	Pozice ve světě 2013	Pozice ve světě 2014	Pozice ve světě 2015	Pozice ve světě 2016	Pozice ve světě 2017	Pozice ve světě 2018
Česko	30.	36.	37.	32.	31.	31.
Maďarsko	42.	43.	42.	42.	45.	46.
Německo	17.	14.	16.	12.	12.	12.
Polsko	39.	42.	40.	39.	40.	40.
Rakousko	14.	15.	15.	17.	19.	16.
Slovensko	36.	40.	39.	38.	39.	37.

Nárůst počtu zaměstnanců veřejné správy

Nárůst počtu zaměstnanců veřejného sektoru je střednědobý trend, který v posledních letech ještě zesílil. Zatímco v období kolem hospodářské krize (2008–2013) počet státních zaměstnanců klesal, od roku 2014 setrvale rostl a s ním i výdaje na jejich platy. V roce 2017 činil počet státem placených zaměstnanců 445 000. Dalších 290 000 zaměstnávaly krajské a obecní samosprávy a jimi řízené organizace. Kolem 160 000 lidí pracovalo ve společnostech ovládaných veřejným sektorem.¹⁴ V roce 2017 činil nárůst počtu zaměstnanců kolem 9 000, přičemž 1 500 z nich byli noví berní úředníci. Pro rok 2018 je plánován nárůst o dalších 8 500.¹⁵ Nárůst počtu zaměstnanců se týká učitelů, policistů, vojáků i úředníků. Výdaje na platy státních zaměstnanců mají v roce 2018 činit 186 mld. Kč, tedy o 50 mld. Kč více než v roce 2013.¹⁶

Standardním zdůvodněním potřeby počtu nových zaměstnanců státu či samospráv je nárůst administrativní agendy státu a bezpečnostních rizik.

System státní služby

System státní služby měl za cíl zejména *odpolitizovat státní správu*, tedy úřednickou personalistiku v zásadě odpojit od politického cyklu. Po čtyřech letech zkušeností je patrné, že

14) Viz např. <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/statni-sprava-bobtna-bernich-uredniku-ma-cesko-jen-o-tretinu/r-f313519e0cbd11e880d30cc47ab5f122/> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

15) Viz například <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2470903-loni-pribylo-pres-devet-tisic-statnich-zamestnancu-letos-ma-byt-podobne-zaroven-vsak> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

16) Viz poznámka pod čarou č. 13.

Tabulka 3: Regulatorní prostředí

Zdroj: The Global Innovation Index

Stát	Pozice ve světě 2013	Pozice ve světě 2014	Pozice ve světě 2015	Pozice ve světě 2016	Pozice ve světě 2017	Pozice ve světě 2018
Česko	41.	40.	40.	40.	37.	34.
Maďarsko	33.	33.	33.	36.	38.	36.
Německo	31.	29.	26.	24.	25.	22.
Polsko	43.	42.	42.	41.	41.	37.
Rakousko	9.	8.	8.	10.	9.	10.
Slovensko	30.	45.	46.	46.	48.	39.

proponovaného cíle se nepodařilo dosáhnout. Změny organizační struktury ministerstev a s tím spojené změny v personálním obsazení špičkových úřednických postů bývají v souvislosti se změnami na postech ministrů běžným jevem.

Relativně rigidní systém personalistiky pak *ztěžuje propustnost mezi státní službou a soukromým sektorem.* Jak již bylo zmíněno, státní orgány přitom nabírají mnoho nových pracovníků a ve veřejném sektoru výrazně rostou platy. System se může stát neúnosně finančně nákladným a byrokratickým.

Digitalizace státní správy

V oblasti digitalizace veřejných institucí se zdá, že po letech stagnace vzniká systematický plán, jak pokročit vpřed. Vlada počátkem října schválila pod souhrnným označením *Digitální Česko* tři vzájemně provázané *strategické koncepční dokumenty k digitalizaci*, které relativně podrobně a s náčrtem časových dimenzí popisují, kdy a jak mají být které digitalizační projekty realizovány.¹⁷ Připravil je tým vládního zmocněnce pro informační technologie a digitalizaci Vladimíra Dzurilly. Jde o *Informační koncepci České republiky*,¹⁸ *Česko v digitální Evropě*¹⁹ a konečně materiál nazvaný *Digitální ekonomika a společnost*.²⁰

17) Souhrnné informace viz např. na <https://www.lupa.cz/clanky/digitalni-cesko-tohle-je-statni-plan-jak-z-cr-udelat-digitalni-velmoc/> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

18) Viz <https://i.iinfo.cz/files/lupa/328/digitalni-cesko-informacni-koncepcie-ceske-republiky-1.pdf> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

19) Viz <https://i.iinfo.cz/files/lupa/125/digitalni-cesko-cesko-v-digitalni-evrope-1.pdf> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

20) Viz <https://i.iinfo.cz/files/lupa/655/digitalni-cesko-digitalni-ekonomika-a-spolecnost-1.pdf> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

První z materiálů se věnuje zejména digitalizaci veřejné správy, požadavkům na informační systémy, nakládání veřejné správy s daty jednotlivců a komunikaci veřejné správy s nimi. Druhý se zabývá tím, jaké postupy by Česko jako stát mělo volit při podílení se na přípravě evropské digitalizační legislativy. Třetí text je zaměřen na digitalizaci ekonomiky (výzkum a vývoj, elektronické vzdělávání, programy digitalizace výroby i jiných sektorů ekonomiky jako Průmysl 4.0 apod.).

V praxi českých samospráv i státu se objevuje využití digitalizace i ke zprůhlednění veřejných rozpočtů, ať již různými formami participace veřejnosti na tvorbě rozpočtu či dostatečně detailním a přehledným systémem evidence příjmů a výdajů dostupným na webu („rozklikávací“ rozpočet).

Jak však ukáže následující speciální případ, zpracovaný členem expertní skupiny Matějem Petráskem, česká státní správa nadále zůstává daleko za reálnými možnostmi digitalizace státní správy.

Speciální případ:

Vývoj eGovernmentu ve Velké Británii (UK)

Rozvoj eGovernmentu v UK připomíná vývoj v ČR. V roce 1997 stanovil tehdejší premiér UK Tony Blair ambiciózní plán umožňující do 10 let provádět veškeré interakce mezi občany a státní správou elektronicky. Během vlády Tonyho Blaira došlo v UK k vývoji mnoha webových stránek a některých služeb eGovernmentu. I díky této skutečnosti se UK začalo umisťovat v mezinárodních srovnáních služeb eGovernmentu vysoko. Bohužel však i přes obrovské roční náklady (v přepočtu přibližně 750 miliard korun ročně investovaných do IT služeb v celé veřejné sféře UK) vykazoval britský eGovernment ještě v roce 2010 mnoho negativních znaků, jaké známe v současnosti i z ČR. V UK se jednalo zejména o:

1. roztržitost informací a systémů – např. více než 750 jednotlivých vládních webových stránek (portálů) v UK;
2. nízkou integraci systémů a velmi omezené využívání společných zdrojů;
3. závislost na silných dodavatelích a obtížnost změny těchto dodavatelů (70 % objemu prostředků určených na IT služby ve státní správě směřovalo pouze k 7 mezinárodním společnostem);
4. uzavřenost systému eGovernmentu malým a středním podnikatelům, a tedy i inovacím, které tyto společnosti mohou přinést;

5. neexistující centrum expertízy uvnitř státní správy a velmi slabá spolupráce jednotlivých ministerstev.

Jedním ze zásadních kroků britské vlády při rozvoji eGovernmentu bylo v roce 2010 jmenování úspěšné internetové podnikatelky Marthy Lane Fox na pozici Digitálního šampiona UK. Fox na základě analýzy stávající strategie doporučila britské vládě ustanovit centrální tým při kabinetu premiéra, který bude zodpovědný za uživatelskou zkušenost s veškerými digitálními službami státní správy. Do čela tohoto týmu byl zvolen Mike Bracken, zkušený manažer ze soukromého sektoru, který vedl mimo jiné projekt digitalizace vydavatelství Guardian. K Brackenovi se postupně přidali i další zkušení manažeři ze soukromého a veřejného sektoru, kteří společně vybudovali tzv. Government Digital Services (GDS) – tým zodpovědný za GOV.UK, centrální portál britské státní správy, budování know-how uvnitř státní správy a jeho distribuci v rámci ministerstev. Po úspěchu tohoto týmu a získání několika mezinárodních cen na poli rozvoje eGovernmentu se objem rozpočtu týmu GDS zdvojnásobil a nově má GDS na starosti i podporu eGovernmentu pro místní samosprávu.

Rozvoj eGovernmentu v UK zaznamenal v posledních několika letech rychlý vývoj, díky čemuž se UK podařilo významně postoupit v řešení výše uvedených problémů:

1. Byl spuštěn portál GOV.UK a postupně na něj byla převedena valná většina portálů státní správy, stávající byly postupně vypnuty.
2. Došlo k rozvoji společných standardů, doporučení a komponent pro celou státní správu. Ty lze nalézt ve veřejném GOV.UK Services Toolkitu – od technických standardů, který každý systém státní správy musí splňovat, přes instrukce, jakým způsobem se úspěšně vyvázat z dlouhodobého kontraktu s dodavatelem, po předpřipravené komponenty jako platební portál, notifikační systém nebo on-line autentifikace.
3. GDS se stalo schvalovacím místem pro veškeré nákupy přesahující v přepočtu více než 30 milionů korun v rámci regulovaných oblastí a 3 miliony korun v ostatních oblastech. Tímto došlo k nutnému zapojení silného interního týmu do rozhodování o obnově, případně opuštění legacy systémů ve prospěch nových služeb a technologií. Současně tým GDS pomohl vytvořit platformu pro nákup služeb od IT společností – Digital Marketplace. Nejznámějším program je G-cloud pro cloudové služby, v jehož rámci přihlášená společnost předem předloží své smluvní podmínky včetně cen a centrální nákup tyto smluvní podmínky schválí. Následně poptávající útvary jen řeší, jaké služby přesně potřebuje, a na základě toho v soutěži získá a podepíše konkrétní objednávku.

4. Transparentní útrata v oblasti IT či podávání nabídek dodavatelů v rámci Digital Marketplace jsou jen některé z podstatných kroků, které umožnily zapojení i malých a středních společností (46% všech prodejů v programu G-Cloud bylo ve prospěch malých a středních společností). Významné jsou také soutěže (v současnosti Gov-Tech Catalyst), ve kterých státní správa představí problém, pro který potřebuje nalézt technické řešení, a osloví společnosti, aby jí pomohly tento problém vyřešit. Nejlepší 3 společnosti pak získají odměnu. Tyto soutěže pomáhají vzniku a rozvoji nových společností a oživují domácí inovace.
5. Právě vznik Government Digital Services (v současnosti s 500 zaměstnanci) byl pro rozvoj britského eGovernmentu klíčový. Tento útvar získal mezinárodní uznání a prestiž. Po jeho vzoru vznikly obdobné týmy v Austrálii, Kanadě i USA. Cílem však není veškerou práci centralizovat, nýbrž účinně nastavit standardy, pracovat na best practices a případně připravit zkušební provoz nové technologie či postupu, který odhalí, zda daná technologie nebo postup fungují. Následně už je na jednotlivých útvarech státu, aby příslušnou technologii či postup implementovaly podle svých potřeb. Outsourcing, jak ho známe z ČR, tedy poptání kompletních systémů v rámci veřejné zakázky a přesunutí odpovědnosti za celý systém na externího dodavatele, je v zásadě zakázán ve prospěch multisourcingu – tedy interního týmu, který vymyslí a vlastní celé řešení a poptává pouze jednotlivé komponenty řešení včetně případného provozu, ale nikoliv architekturu samotnou. Posledním, avšak důležitým bodem bylo zavedení jasných a přehledných principů podporujících digitalizaci. Mezi hlavní z těchto principů patří principy Digital by default a Cloud-first. Digital by default znamená, že základní způsob, jakým má být komunikováno s občanem, je digitální cesta.

Účelem tohoto principu je zjednodušení celého procesu ve prospěch komfortu občana za současné významné úspory finančních prostředků. Analýza zaměřená na efektivitu digitálních služeb zjistila, že průměrná digitální transakce je dvacetkrát levnější než transakce telefonická, třicetkrát levnější než transakce poštovní a dokonce padesátkrát levnější než transakce vyřízená osobně. Princip Cloud-first pak znamená, že vždy musí být nejprve zvážena možnost použít existující službu veřejného cloudu, která je zpravidla levnější, a pouze v případě zvláštních okolností může být použito existujících datacenter spravovaných přímo státem.

Délka soudních řízení

Justice je i nadále personálně stabilizovaná a výkonnost justice je rovněž stabilní. Průměrné délky řízení se za poslední rok významně nezměnily. Narůstá a zatím není řešen problém prodlužujících se řízení ve správním soudnictví, kde v posledních asi 2–3 letech setrvala rostl nápad věcí u Nejvyššího správního soudu i jejich průměrná obtížnost.

Sítové a strategické stavby obecně

V oblasti budování infrastrukturních staveb lze zaznamenat ojedinělé pokroky, avšak nikoli zásadní posuny. Probíhá soudní přezkum zásad územního rozvoje Jihomoravského kraje. Brněnská politická reprezentace rozhodla, jak se zdá, definitivně o vybudování nového vlakového nádraží zhruba 1 km od jeho současného umístění. Pomalu, ale zatím bez výrazných regresů pokračují projekty rozšíření startovací a přistávací dráhy na letišti Praha-Ruzyně a přeměny letiště ve Vodochodech v mezinárodní letiště.

Vysokorychlostní železnice

Jen pomalu se do stadia větší konkretizace posunují *úvahy o vysokorychlostních železničních tratích*. Od schválení Programu rozvoje rychlých spojení v ČR v květnu 2017 další významné kroky vpřed nenastaly. Na železnici z Prahy do Plzně je těsně před zprovozněním čtyřkilometrový tunel u Plzně.

Dálnice

Dálnice D8 v úseku přes České středohoří funguje. Komplexní rekonstrukce dálnice D1 se přehoupla do druhé poloviny. Je zrekonstruováno 89 km, dokončit chybí 74 km.

Dálniční síť se za poslední rok prakticky nerozrostla, zprovozněn byl pouze čtyřkilometrový úsek dálnice D7 u Postolopr. Zahájena byla výstavba na D3 u Českých Budějovic, na D35 východně od Pardubic a na pokračování D11 z Hradce Králové na sever.

Bez vývoje je stavba zbývajících částí dálnice D52 mezi Brnem a rakouskou hranicí směrem na Vídeň, chybějících úseků dálničního obchvatu Prahy (východ a sever) a dálnice D3 ve Středočeském kraji (Posázaví). I nadále vzdálená je dostavba dálnice D6 z Prahy do Karlových Varů a dálnice D4 jižně od Příbrami. Konkrétnější není ani trasování a časová perspektiva dálnice D43, jež by měla vést na sever od Brna a napojit se na dálnici D35.

Energetika, ekologie a klimatická změna

V průběhu roku 2018, zejména v letních měsících, bylo Česko zasaženo suchem a přes léto i vlnou veder. Ve veřejném prostoru díky tomu výrazně přibýly *debaty na téma přizpůsobení se klimatické změně* (zadržení vody v krajině a zajištění dostatku pitné i užitkové vody,

ochrana půd před degradací, ochlazování tepelných ostrovů ve městech a role městské zeleně, dopady klimatické změny na rostlinstvo – změna druhové skladby, kůrovcové kalamity aj.). Ucelená a systematicky prosazovaná adaptační strategie však zatím chybí, přestože odborné výstupy jsou k dispozici.²¹

Stále, ani po řadě let diskusí, není jasné, *kudy se má vydat energetická politika státu*. Klíčovou otázkou je, zda má vskutku dojít k nahrazení stárnoucích jaderných i uhelných elektráren novými jadernými bloky, a pokud ano, jakým způsobem je financovat. Stejně tak je třeba vyřešit, *zda, a případně v jaké míře a jakým způsobem, pokračovat v posilování obnovitelných zdrojů v rámci energetického mixu*. V každém případě je však třeba vyvarovat se v energetice podobných ekonomických pastí, jakou bylo zavedení dotované fotovoltaiky.

S energetickou koncepcí souvisí i otázka, *v jaké míře rozvíjet (a případně státem podporovat) elektromobilitu*. Nárůst podílu elektromobilů v dopravě by znamenal nárůst spotřeby elektřiny a zvýšení nároků na robustnost distribuční sítě elektrické energie.

Důvěryhodnost veřejné správy a její vnímání veřejností

Přetrvává ambivalentní vztah veřejnosti k veřejným institucím. Setrvale roste důvěra v armádu, policii, ale i justici, tedy ve veřejné instituce nespojené přímo s politikou. Setrvale nižší je naopak důvěra v ústavní a jiné instituce spojené s politikou (komory Parlamentu, politické strany, politiky obecně).

Doporučení pro další léta

V minulých dvou zprávách jsme poukazovali na potřebu dlouhodobého a koncepčního uvažování veřejné správy o otázkách, jejichž řešení přesahuje délku politických cyklů. Mnohá z dříve vyslovených doporučení jsou i nadále aktuální. Chtěli bychom upozornit na tyto oblasti, u nichž máme za to, že by se k jejich řešení mohla najít širší politická shoda:

- Rozumně a vyváženě řešit problematiku exekucí, dluhové zátěže a oddlužení. Je třeba nabídnout předluženým lidem férové východisko z jejich situace, zároveň však předejít nezodpovědnému zadlužování a zneužívání institutu oddlužení.
- Za pomoci již existujících právních nástrojů pro urychlení výstavby a za využití dostupných investičních prostředků razantně zrychlit budování síťové infrastruktury, zejména dobudovat dálniční systém a rozhodnout, zda a v jaké míře budovat vysokorychlostní železnice.
- Zásadním způsobem zjednodušit a zrychlit stavební právo, pokud možno přijetím nového komplexního stavebního zákona.
- Snížit okruh byrokratických kompetencí státu a přinejmenším zastavit nárůst počtu zaměstnanců veřejné sféry, zejména úředníků, lépe však jejich počty redukovat. Je vhodné k takovému kroku přistoupit nyní, v době nízké nezaměstnanosti.
- Provést komplexní vyhodnocení dosavadních zkušeností se systémem státní služby a případně jej zcela opustit či v podstatné míře flexibilizovat.
- Posílit rozpočtovou odolnost státu a připravit se tím na období zpomalení ekonomiky, které pravděpodobně v dohledné době nastane.
- V souladu s přijatou koncepcí Digitální Česko chytit „druhý dech“ v oblasti digitalizace. Využít k tomu lze zkušeností z jiných zemí, které našly úspěšné recepty (jedním ze zdrojů inspirace může být například rozvoj eGovernmentu ve Velké Británii).
- Vyřešit základní otázky energetické politiky natolik včas, aby přijatá rozhodnutí bylo možno uskutečnit dříve, než stávající stárnoucí elektrárny doslouží.
- Připravit a uskutečnit rozsáhlý program adaptace na přicházející změnu klimatu, jenž bude spočívat zejména v zajištění dostatku zdrojů vody a v posílení schopnosti krajiny ochlazovat se přírodními procesy (zejména odparem).

21) Viz <http://www.klimatickazmena.cz/cs/> (stránka navštívena 7. 10. 2018).

Vzdělávání

Bob Kartous Koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE, garant studie

Úvodem

Existují pomyslné „hodiny posledního soudu“ (Doomsday Clock), které na základě expertízy Bulletin of the Atomic Scientists ukazují, jak blízko je svět nukleární katastrofě. Ručičky hodin posledního soudu – naštěstí – ještě nepřekročily dvanáctku. Pokud bychom ale podobnou zobrazovací metodu aplikovali na české vzdělávání, máme důvod k obavám, že jsme již překročili hranici znamenající nenávratnost. Zatímco rizika a výzvy, které vyplývají z převratných technologických, ekonomických a společenských změn, trvají, český vzdělávací systém setrvává ve stavu, který jako by skutečnost nevnímal. Během vystoupení na TEDxPragueED 2018 prohlásil Michael Šebek, profesor kybernetiky z ČVUT, že české školy vzdělávají pro minulost, ačkoliv by měly vzdělávat pro budoucnost. Z úst člověka, který dokáže díky své expertíze vidět budoucnost jasněji než ostatní, je to vážné varování. Slovy profesora Šebka lze dobře navázat na koncept *antifragility*, který přinesl do globální diskuse Nassim N. Taleb. Pro tento pojem neexistuje v českém prostředí ekvivalent, nicméně jej lze volně chápat jako odolnost vůči změnám spolu se souhrnem dovedností, připraveností umožňující ze změn těžit. A od vzdělávání bychom měli očekávat, že společně s rodinnou výchovou bude v tomto smyslu děti a mladé lidi připravovat. Nicméně řečeno Talebovým slovníkem, český vzdělávací systém nadále produkuje křehké a změnou ohrožené jedince, kteří reprodukují stejně zranitelnou společnost. Naopak zkorodatelnost systému každým rokem roste.

Současný stav řízení vzdělávacího systému přitom není dobrý. Podle měřitelných a srovnatelných parametrů je český vzdělávací systém hrubě podfinancován; čeští učitelé (nejdůležitější faktor ovlivňující kvalitu veřejného vzdělávání) jsou nejhůře placenými učiteli v OECD (v porovnání s platy jiných vysokoškoláků vzdělaných v dané ekonomice); reforma obsahu vzdělávání probíhá skrytě a podle všeho jen kosmeticky, ačkoliv technologické, ekonomické a společenské změny předpokládají radikální systémové změny

a celkové přetvoření; struktura vzdělávacího systému, zejména na středoškolské úrovni, kopíruje neexistující ekonomickou strukturu; zvyšují se rozdíly v dosaženém vzdělávání na základě sociální a regionální příslušnosti. Na tyto urgentní problémy opakovaně poukazují naše analýzy a výroční konference. Kromě otázky platů učitelů na ně však politická reprezentace adekvátně nereaguje. Berme programové prohlášení současné vlády jako měřítko hodnocení toho, jak si vzdělávací systém další roky povede. Vzdělávání by mělo být z hlediska prosté sebezáchovy, natož prosperity, jednoznačnou vládní prioritou. Není o něm však jediná zmínka v preambuli a není zmíněno ani mezi šesti klíčovými vládními prioritami. V pořadí všech cílů současné vlády se dostává až někam za digitalizaci státní správy.

Můžeme považovat za dobrou zprávu, že celková politická shoda panuje alespoň ohledně zvýšení platů učitelů. Je to ale zoufale málo, jde přesně o snahu vrátit ručičku hodin zpět před dvanáctku. Ani naplnění jediného měřitelného slibu vlády, zvýšit průměrné platy učitelů do roku 2021 na 150 % jejich průměru z roku 2017, neznamená samo o sobě žádnou okamžitou kvalitativní změnu. Hrozí dokonce, že půjde jen o výdaj, nikoliv o investici, neboť chybí jakákoliv strategie pro řízené zvyšování kvality učitelé profese. V mnoha ostatních ohledech zůstává vzdělávání v ČR zcela mimo zájem vlády, ať už jde o potřebu vyrovnat se s technologickou zaostalostí současných škol, s reformou obsahu vzdělávání, s pochybnou funkčností a kontroverzním vlivem rozhodujících zkoušek (přijímacích zkoušek na SŠ, maturit) na předchozí vzdělávání.

Celková kondice českého vzdělávání se v průběhu posledních let výrazně nemění a zejména nejsou vidět žádné zřetelné snahy udělat ze vzdělávání nástroj rozvoje české společnosti, jakkoliv žádné lepší nástroje tato společnost k dispozici nemá. Přestože je vždy dobré poukazovat i na kladné stránky problému, v případě českého vzdělávání se takových možností příliš nedostává a jejich umělé vytváření by mělo spíše destruktivní vliv, neboť není nic horšího než snaha zastírat vzrůstající krizi. Jak na tom tedy české vzdělávání je? Podívejme se na další důležité aspekty českého vzdělávacího systému, které doplňují výzvy pracovního trhu, výzvu udržení kurzu liberální demokracie a výzvu vůči společenské spravedlnosti, popsané ve studii pro výroční konferenci Aspen Institute 2017.

Míra investic do vzdělávacího systému: ČR selhává

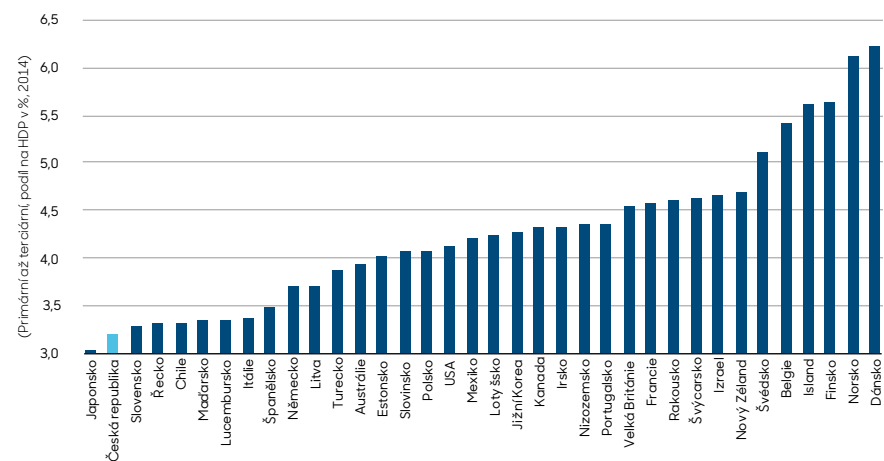
Podle Harryho A. Patrinoše,¹ ekonoma Světové banky, jenž se zabývá poměrem mezi investicemi do vzdělávacího systému a jejich návratností, znamená každý rok vzdělání navíc zvýšení příjmů o 10 %. Investice do vzdělávání mohou svou efektivností převýšit

1) Zdroj: <http://blogs.worldbank.org/education/six-ways-turn-education-spending-investments-high-returns>

jakoukoliv jinou investiční oblast, akcie, dluhopisy i bytovou výstavbu. Návržnost investic do vzdělávacího systému není samozřejmostí, rozdíl mezi výdajem a investicí spočívá v tom, jak jsme schopni vložené prostředky zužitkovat. V ČR však doposud chybí základní předpoklad, a to je samotná míra investic, či – za daných okolností – spíše výdajů. ČR stále patří k zemím s absolutně nejnižší mírou veřejných prostředků vložených do vzdělávání. Takto vypadá srovnání zemí v rámci OECD, kde je parametrem procento HDP dané země vynaložené na vzdělávání (data z roku 2014, mezitím se změnila míra investic v ČR jen nepatrně):

Graf 1: Veřejné výdaje na vzdělávání

Zdroj: OECD

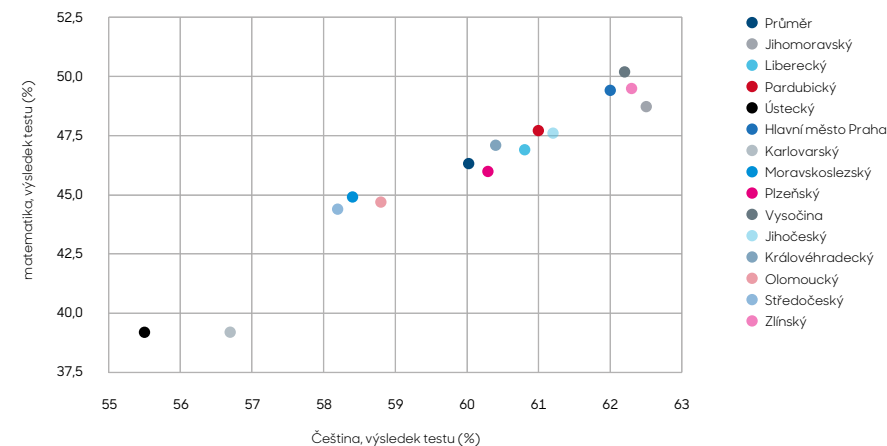
Regiony jako časovaná bomba

Česká republika je relativně malá země, ale přitom vnitřně vysoce diverzifikovaná podle regionů. To platí i pro vzdělávání a vzdělání. Rozdíly ve výsledcích vzdělávání v českých regionech se významně odlišují, přičemž jednoznačně nejpostiženějšími regiony jsou Karlovarský a Ústecký kraj,² nicméně významné problémy lze konstatovat i jinde, zejména z hlediska výskytu vyloučených lokalit, mezi jejichž problémy patří logicky i vzdělávání dětí, jak ukazuje analýza sociologa Karla Čady.

2) Zdroj: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/analiza-regionalniho-skolstvi_1803140740_jab

Graf 2: Přijímací řízení na čtyřleté obory, rok 2017, podle kraje

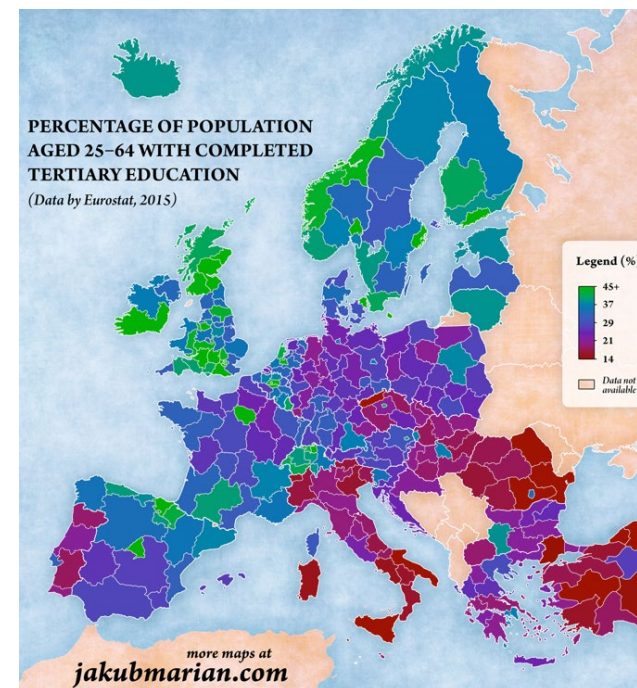
Zdroj: EDUIN

Výmluvná je také mapa evropských regionů podle koncentrace lidí s dosaženým vysokoškolským vzděláním.

Mapa 1: Procento obyvatelstva ve věku 25 až 64 let s dosaženým vysokoškolským vzděláním. (Údaje Eurostat 2015)

Zdroj: JakubMarian.com

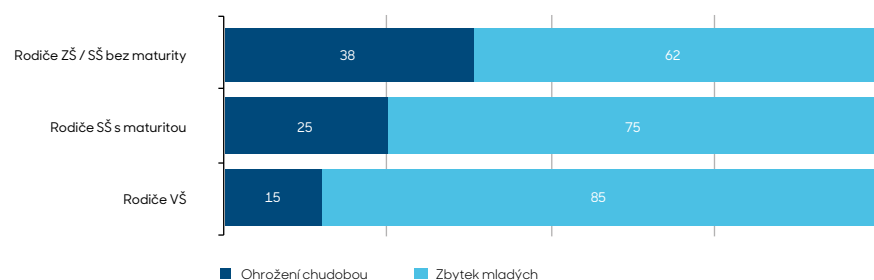
Chudoba reprodukována skrze nedostatek vzdělávání a nízká sociální mobilita v ČR

Agentura Median provedla v roce 2018 sociologický průzkum zaměřený na téma ohrožení mladých lidí chudobou. Ve výzkumu popisuje řadu zajímavých souvislostí, které s rizikem chudoby mladých lidí souvisí. Nepřekvapivě je jedním z nich vzdělání, a to jak vzdělání mladých lidí samotných, tak vzdělání jejich rodičů.⁴

Zejména rozdíly v riziku chudoby vyjádřené dosaženým formálním vzděláním rodičů ukazují na vysokou závislost sociální mobility na vzdělání a zároveň na vysokou míru závislosti reprodukce vzdělání v ČR na statusu rodiny. Pokud se nepodaří najít účinné řešení, jak podpořit sociální mobilitu dětí (tj. že budou častěji dosahovat na vyšší vzdělání bez ohledu na status jejich rodinného prostředí), nepodaří se účinně řešit řadu návazných sociálních problémů, jako je například chudoba. Problém je navíc nutné nahlížet v kontextu s předchozím rizikem rozevírání socioekonomických nůžek mezi regiony, neboť koncentrace chudoby se v ČR výrazně regionálně liší.

Graf 3: Ohrožení chudobou – podle vzdělání rodičů

Zdroj: Median

Učitelé jsou klíčem dobrého vzdělávání, v ČR dochází k jejich decimaci

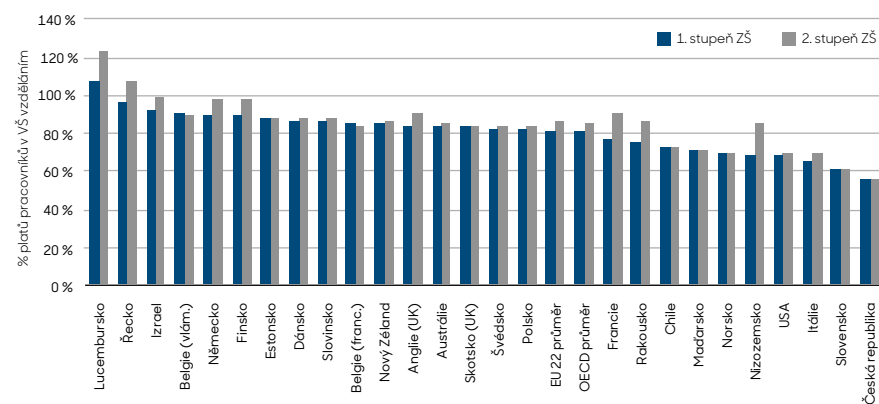
Podle pravděpodobně nejautoritativnějšího výzkumu v oblasti efektivity jednotlivých aspektů ve vzdělávání, vycházejícího ze závěrů dlouhodobé práce Erica A. Hanusheka, ekonomika Stanford University, je jednoznačně rozhodujícím faktorem úspěchu či neúspěchu ve

vzdělávání (v jeho měřitelných výsledcích) kvalita učitelů.⁵ Tento fakt trvá a bude trvat i navzdory proměnam vzdělávání, které s sebou nutně přinesou technologické možnosti, zejména rozvoj kognitivních systémů. Učitelé nadále budou nejdůležitějším faktorem, byť se jejich role změní.

Kvalita učitelů je podmíněna různými dílčími vlivy, ovšem zcela základním předpokladem kvalitní profesní základny je perspektiva učitelského povolání v kontextu dané ekonomiky, jednoduše řečeno výše platů a jejich růst v průběhu kariéry. Podle podrobné studie think tanku IDEA v tomto ohledu ČR naprosto selhává: průměrný plat českého učitele dosahuje pouhých 56 % průměru platu vysokoškolsky vzdělaného člověka, ve srovnání s průměrnou hodnotou 86 % v rámci OECD.⁶

Graf 4: Platy učitelů 1. a 2. stupně základních škol v relaci k platům ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků

Zdroj: OECD

Průměrný plat učitelů je zhruba 30 000 Kč měsíčně, s pomalým nárůstem během kariéry. Tato fakta jsou podle všeho hlavním důvodem nízké atraktivity učitelského povolání, v důsledku čehož neustále vzrůstá průměrný věk učitelů a v některých oblastech a aprobacích učitelé chybí. Klesá také podíl mužů mezi učiteli. Tento trend se bude podle indicií a nedostatečných preventivních opatření ze strany státu zhoršovat.⁷

5) Zdroj: Waiting for Superman, str. 81: <http://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%202010%20Superman.pdf>

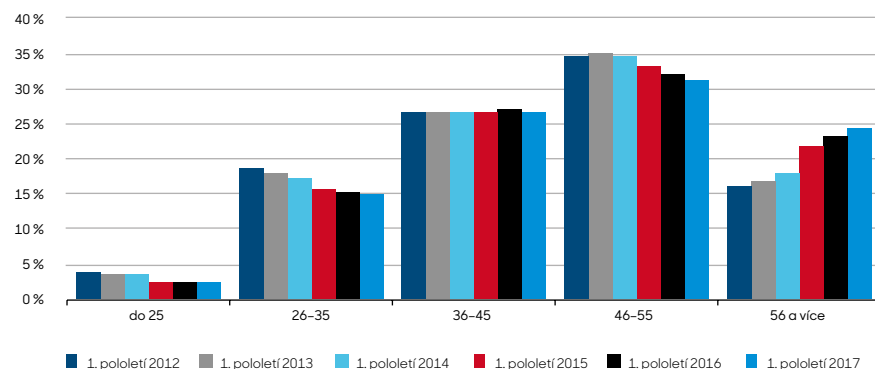
6) Zdroj: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_10_2017_Platy_ucitelu/mobile/index.html#p=6

7) Zdroj: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/genderova-problematika-zamestnancu-ve-skolstvi>

4) Zdroj: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf

Graf 5: Vývoj průměrného věku učitelů v českých školách 2012–2017

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ředitelé dělají dobrou školu, jejich výběr, kvalifikace a odměňování jsou klíčové

Z hlediska zákona i z hlediska procesu vzdělávání ve školách je ředitel rozhodující postavou s potenciálem měnit školu k lepšímu či k horšímu. Existuje odborná shoda na tom, že aby mohli ředitelé takovou roli vykonávat, měli by mít jasnou vizi rozvoje školy, měli by se primárně zaměřovat na řízení lidských zdrojů (pedagogický management) a podle těchto kvalifikačních principů by také měli být vybíráni.

Ředitel průměrně velké školy je ve skutečnosti vysoce vytíženým manažerem s desítkami zaměstnanců, stovkami žáků a jejich rodičů. Tomu by také měla odpovídat míra odměňování. Nemáme k dispozici analýzu, která by stav ředitelů na českých školách objasňovala, dokázala poskytnout srovnání jejich platů s podobně vytíženými manažery, poskytla vhled do jejich práce a směrodatné vodítko k jejich podpoře jako hlavních tahounů českého regionálního školství. Můžeme se tak spolehnout „pouze“ na konsensus části odborné veřejnosti, která vnímá následující problémy:

- Výběr ředitelů je zatížen politizací a nepotismem (nevybíráme nejlepší kandidáty, ale ty nejvhodnější podle vztahového klíče vůči rozhodujícím osobám reprezentujícím zřizovatele).
- O práci ředitelů se uchází relativně malé množství uchazečů (poměr mezi odpovědností a náročností práce a odměnou není motivující).
- Ředitelé nejsou vedeni k tomu, aby byli primárně pedagogickými manažery (je jednodušší být správcem majetku než řídit učitele a vést je k rozvoji).

V roce 2018 proběhla řada rekonkurzů na místa ředitelů MŠ, ZŠ a SŠ, zejména před koncem školního roku. Těžko hodnotit, zda jde o využitelnou či promarněnou šanci, záleží na zřizovateli (obec a kraj). Pouze Jihomoravský kraj se mezi zřizovateli vymyká tím, že založil tzv. ředitelskou akademii pro kandidáty i stávající ředitele, která má ředitelům či budoucím ředitelům pomoci stát se pedagogickými manažery. Odlišnost přístupu zřizovatelů je však vysoká...

Zkoušky jako cesta, jak rychle a téměř zadarmo změnit kurz vzdělávání...

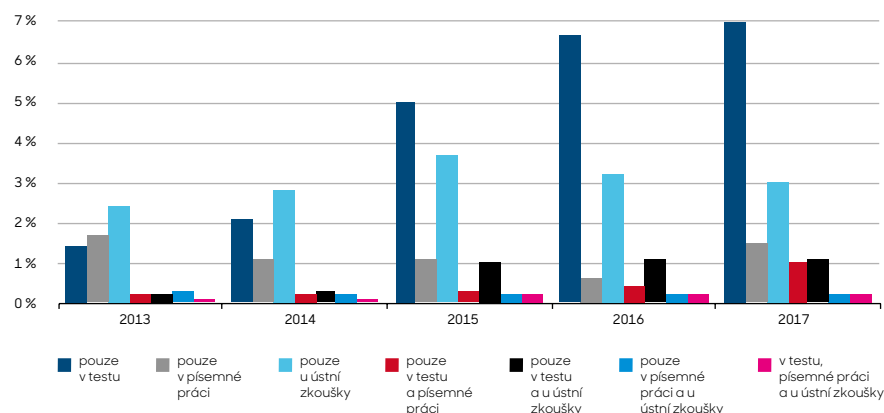
Státní maturita a jednotné přijímací zkoušky na střední školy budí rozpaky a kontroverzi. Zejména u státní maturity, která vstoupila v účinnost v roce 2011, lze stěží určit, co vlastně vzdělávání v ČR přinesla. Opět nemáme k dispozici analýzu, zda se podařilo zavedením státní maturity dosáhnout stanovených cílů, a už vůbec není možné říct, zda státní maturita prospěla, uškodila či zda je její vliv neutrální. Existují pouze dílčí zjištění, která navíc vznikají mimo oficiální místa (ministerstvo školství a jím řízené organizace). Jde zejména o fakt, že potřebná anonymizovaná data ze státních maturit jsou pro účely analýzy a odborné diskuse zveřejňována jen neochotně a se snahou ztížit získání poznatků o kvalitě státních maturit a jejich vlivu. Z dostupných zjištění můžeme konstatovat pouze následující: každým rokem narůstá počet neúspěšných maturantů⁸ a zároveň nelze na základě dostupných dat zjistit, co se s nimi následně děje, zda pokračují ve studiu či nikoliv. Existuje podezření, že dochází k meziroční manipulaci s obtížností testů a hodnocením, jejímž smyslem je zvyšovat počet neúspěšných maturantů, pravděpodobně s cílem odradit uchazeče o vstup do maturitního studia. Přitom zvyšování bariér v přístupu ke vzdělávání postihuje zejména mladé lidi z méně podnětného prostředí (a naopak úspěch ve vzdělávání souvisí se statusem rodiny).⁹ Výstupní a vstupní zkoušky by přitom mohly v adekvátní formě velmi efektivně ovlivnit způsob předchozího vzdělávání, a to i pozitivním směrem a takřka okamžitě.

8) Zdroj: http://www.data-mat.cz/docs/Tabulka_a_Diagram_Propadovosti.pdf

9) Zdroj: https://www.pedf.cuni.cz/PEDF-865-version1-tz_close2017pridana_hodnotavg_.pdf

Graf 6: Vývoj propadavosti ČJL podle příčiny – prvomaturanti

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Stručně k dalším klíčovým problémům:

- *(Ne)řízení systému na úrovni státu a samospráv:* Český vzdělávací systém trpí zásadními nedostatky v nastavení systému na podporu evidence informed policy making; existuje velmi nízká úroveň společenskovedního výzkumu témat souvisejících se školstvím a vzděláváním a implikace (důsledky a doporučení); veřejné konzultace ze strany MŠMT jsou nedostatečně využívány; přetrvává neschopnost naplňovat stávající platné strategie.
- *Revize kurikula jako příležitost i riziko současně:* Probíhající revize rámcových vzdělávacích programů mateřských, základních a středních škol je obrovskou příležitostí přizpůsobit obsah vzdělávání potřebám 21. století. Zároveň ale hrozí, že šance bude promarněna a česká společnost kvůli tomu získá další, možná nezvratné zpoždění. Personální i finanční poddimenzování reformy a chybějící odborná i veřejná diskuse svědčí spíše o riziku.
- *Střední školy jako pomyslná osifikace páteře vzdělávání v ČR:* Struktura středního školství je vychýlená do odborné oblasti (70 % žáků z každého populačního ročníku oproti průměru 50 % v OECD) důsledkem historické struktury české ekonomiky (neexistující). Absolventi odborných studijních programů absolvují s nízkou úrovní všeobecné gramotnosti. Nejpalčivější je problém s učilišti: kvalita učebních oborů, kvalita mistrů odborné praxe, jejich platy, kvalita výuky obecných a měkkých dovedností v těchto oborech. Přetrvává zbytečná oborová fragmentace na úrovni středních škol.
- *Roztříštěnost škol:* Česko má extrémně vysoký počet samosprávných obcí, tedy nízkou průměrnou velikost a velký počet obcí. Zároveň je na obce naložena poměrně vysoká míra zodpovědnosti zřizovatelů jak ZŠ, tak MŠ.

Závěry a doporučení: Není čas otálet, řešení jsou na stole

Podívejme se na urgentnost pozitivních změn ve vzdělávání ještě z jiného úhlu. Existuje jednoznačná korelace mezi výší investic do vzdělávání, progresí vzdělávacích systémů a inovační produkcí. Jinými slovy, země, které si uvědomují důležitost vzdělávání a investují do jeho rozvoje, dokáží těžit tu nejcennější „surovinu“ pro společenský a ekonomický rozvoj. Inovace jsou v obou případech zdrojem přidané hodnoty, kterou nelze jednoduše importovat ani jinak nahradit.

V tomto ohledu ČR zaostává. Nejlépe to ilustruje ekonomická struktura rozproštěná z velké části do globálních řetězců, jež udržuje českou společnost v závislosti na rozhodování mimo její vlastní podnikatelskou a decizní sféru. ČR se tím významně ochuzuje o možnost rozhodovat sama o sobě. Vzdělávací systém je nejučinnějším nástrojem změny, nicméně konzervací přežitého modelu jde ČR přímo proti zájmu střední a mladé generace.

V souvislosti s výše uvedenými problémy je třeba provést nutné změny, předložené v srpnu 2018 na vyžádání premiérovi ČR Andreji Babišovi¹⁰ (kompletní návrh s konkrétními řešeními najdete pod uvedeným odkazem).

- **Vytvoření jasně vize.** V české vzdělávací politice dlouhodobě chybí koncepce rozvoje, stávající koncepce nejsou naplňovány (Strategie vzdělávací politiky v ČR do roku 2020, Strategie digitálního vzdělávání). Rychlost technologických, ekonomických a společenských změn činí tento požadavek urgentním.

Příklad řešení: Vytvoření Národní rady pro vzdělávání sestavené z expertů.

- **Informace a data.** Česká vzdělávací politika musí být postavena na práci s dostupnými daty, která dokážou popsat stav systému v jeho jednotlivých částech a vrstvách. Dosavadní nahodilost opatření vytváří riziko negativních nebo alespoň neurčitých dopadů. (Příkladem mohou být státní maturity a jednotné přijímací zkoušky, zavedení plošné povinnosti posledního roku předškolního vzdělávání atp.)

Příklad řešení: Vznik samostatné analytické instituce pod MŠMT.

¹⁰⁾ Zdroj: <https://www.eduin.cz/clanky/navrh-potrebnych-kroku-ke-zkvalitneni-vzdelavani-v-cr/>

- **Investice do vzdělávání.** Není možné provádět úspěšně jakákoliv opatření, nedojde-li k navýšení investic do vzdělávacího systému v ČR, v mezinárodním srovnání hrubě podfinancovaného.

Příklad řešení: Postupné navýšení rozpočtu školství o 100 mld. Kč do roku 2021.

- **Ředitelé jsou klíč k dobrým školám.** Na ředitelích závisí celkový rozvoj školy. Je třeba je transparentně vybírat na základě skutečných kvalifikačních kritérií (nikoli na základě vztahu ke zřizovateli či na základě politické objednávky), lépe odměňovat a posilovat jejich roli pedagogických lídrů a manažerů. Práce s učiteli je jejich primární povinnost.

Příklad řešení: Novela konkurzní vyhlášky posilující slovo výběrové komise a odborníků v ní.

- **Atraktivita učitelství a kvalita učitelů.** ČR stojí před urgentním problémem nedostatku učitelů, často již hmatatelného. Úroveň učitelů je kontroverzní otázkou, na niž se názory rozcházejí, jednotné jsou však v potřebě výrazného navýšení učitelových platů, i za stávající situace.

Příklad řešení: Otevření zákona o pedagogických pracovnících pro absolventy vysokých škol, kteří nestudovali učitelství.

- **Změna obsahu a struktury vzdělávání.** Není nadále možné učit desítky let starý obsah metodami ještě staršími. Svět se nenávratně změnil, vzdělávat máme pro budoucnost.

Příklad řešení: Změna struktury středních škol s důrazem na posílení všeobecné složky vzdělávání; reforma maturit ve smyslu společné zkoušky středoškolského minima a přechodu k projektovému ověřování dovedností a znalostí.

Obrana a bezpečnost

Tomáš Pojar Koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE, garant studie

Daniel Kunštát Spoluautor

Úvodem

Bezpečnostní situace v České republice je velmi dobrá, situace v Evropě a zejména v nejbližším okolí je nicméně nadále turbulentní a nic nenasvědčuje tomu, že by se v následujících letech měla výrazně zlepšovat. Z bipolárního světa studené války se v devadesátých letech stal svět unipolární pod výraznou dominancí USA, které se dočasně ujaly role světového čteníka. V posledních letech jsme nicméně svědky zrodu nového multipolárního světa, který se stává výrazně chaotičtější a nepřehlednější. Vztahy mezi USA a Evropou nyní procházejí zatěžkávací zkouškou, nejistá je budoucí podoba Evropské unie i efektivní fungování NATO. Na půdě Aliance lze očekávat stále složitější nalézání shody (například s Tureckem) a prohlubování neochoty USA garantovat (a financovat) evropskou bezpečnost. V ekonomické rovině jsme možná svědky začínající éry obchodních válek. Pokud se rozhoří skutečně naplno, výsledkem bude mnoho poražených – vysokou cenu zaplatí i vítězové. Po bruselském summitu NATO proto ještě více platí, že nezvýší-li Česká republika stejně jako většina evropských spojenců výrazně investice do vlastní bezpečnosti, respektive nezačnou-li všichni brát zajištění své obrany vážně, situace se v průběhu následujícího desetiletí může dramaticky zhoršit – v neprospěch udržení dnešní míry svobody, bezpečí i prosperity.

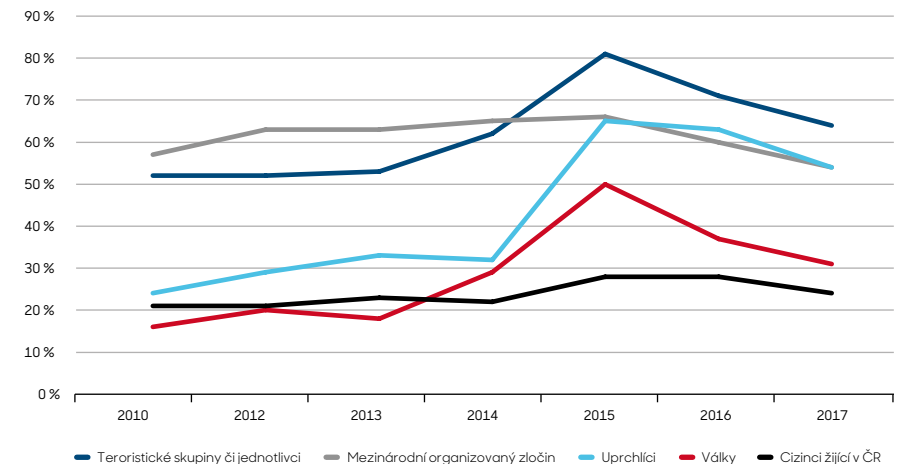
Bezpečnostní hrozby

V rámci Global Peace Index se i nadále řadíme mezi nejbezpečnější, respektive nejmírumilovnější země světa. Pohoršili jsme si sice o jednu příčku, stále však zaujímáme celkové 7. místo ze 163 hodnocených.¹ Vysokou míru bezpečí si uvědomuje i veřejnost. Bezpečně se

v České republice cítí 86 %, respektive v místě bydliště 88 % občanů. Společnost si zároveň uvědomuje problematickou bezpečnostní situaci v Evropě i ve světě, byť došlo k poklesu obav z velkých společenských hrozeb, mnohdy až k hodnotám z období před propuknutím válek v Sýrii a na Ukrajině nebo před vrcholem migrační krize. Za největší hrozbu Češi nadále považují terorismus (64 %, pokles z 80 % v roce 2015) a mírná většina má obavy z uprchlíků a z mezinárodního organizovaného zločinu, necelá třetina z vypuknutí velké války (pokles z 50 % v roce 2015 na 31 %) a čtvrtina z cizinců žijících na českém území. Potvrzuje se tak trend spočívající ve vnímání válek na Ukrajině a v Sýrii jako vzdálených a lokálních konfliktů, na které si lidé (i média a politici) zvykli. Stále silným tématem je migrace, byť i zde lidé vnímají, že je situace nesrovnatelná s vrcholem krize v létě 2015.

Graf 1: Co představuje velkou společenskou hrozbu?

Zdroj: CVVM

Důvěra v instituce

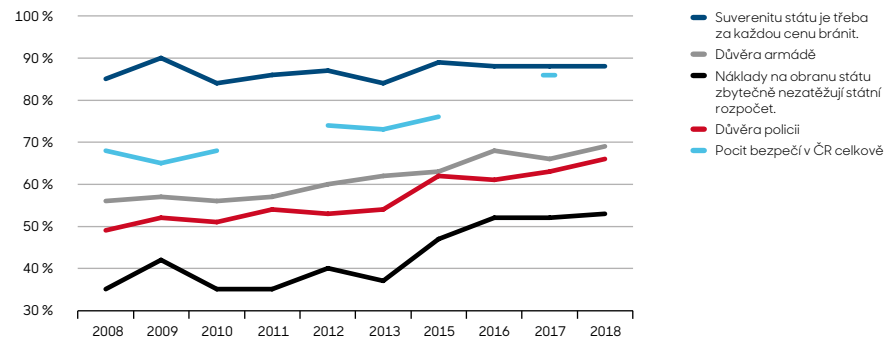
Česká policie i armáda patří dlouhodobě k nejdůvěryhodnějším institucím státu. Policii nyní důvěřuje 66 % a armádě 69 % občanů. Většina obyvatel je zároveň přesvědčena, že náklady na obranu státu zbytečně nezatěžují státní rozpočet, a téměř 90 % lidí je dlouhodobě přesvědčeno, že suverenitu státu je třeba bránit za každou cenu.

Je třeba nicméně upozornit na skutečnost, že Češi sice bezpodmínečně vyžadují obranu vlastní suverenity, na základě doplňujících odpovědí je však patrná daleko vlažnější ochota za takovou obranu náležitě platit a v případě krize se jí i většinově osobně zúčastnit. V zemi sice působí celá řada organizací a dobrovolníků, například na poli prevence kriminality, otázkou nicméně je, jak by se společnost zachovala v okamžiku skutečného ohrožení.

¹ Institute for Economics and Peace (IEP). Z evropských zemí se před ČR umístilo pouze Rakousko (3.), Portugalsko (4.) a Dánsko (5.); ostatní sousední země Německo a Maďarsko (17.), Slovensko (22.) a Polsko (32.) v tomto ohledu za ČR zaostávají.

Graf 2: Důvěra k bezpečnostním složkám a výroky o obraně

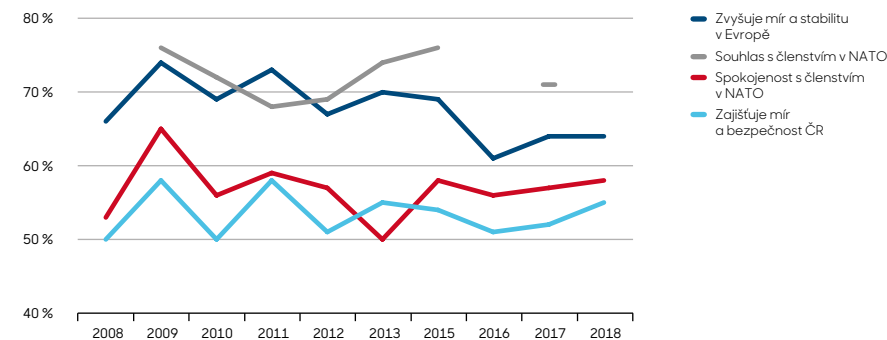
Zdroj: CVVM

Jistě by se dalo opřít nejen o příslušníky armády, ale i o početný policejní a hasičský sbor nebo například o fungující síť dobrovolných hasičů. Skutečnou míru odolnosti (resilience) společnosti a její ochoty k obraně však prověří až krizová situace. Právě na nutnost posílení odolnosti upozorňuje Ministerstvo vnitra, které jako klíčový problém identifikovalo zranitelnost české společnosti vůči asymetrickým hrozbám, zejména vůči informačnímu působení a ovlivňování ekonomické a politické sféry ze strany cizích mocností.

Graf 3: Výroky o NATO

Zdroj: CVVM, STEM

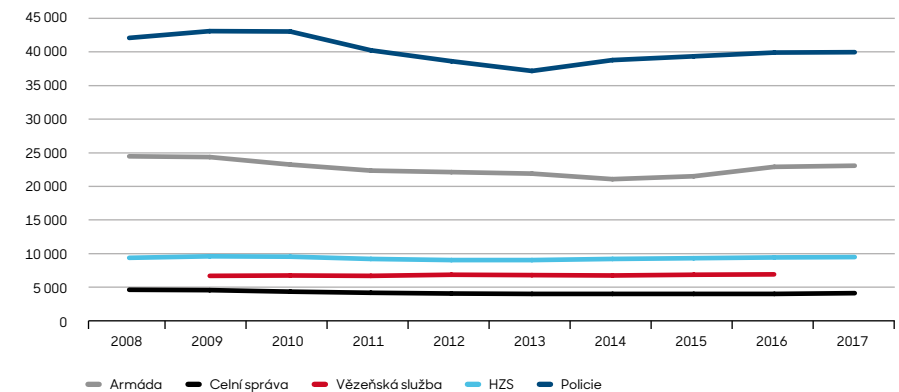
Dlouhodobě je většina občanů přesvědčena, že NATO zvyšuje stabilitu a mír v Evropě. V uplynulém roce došlo ke zvýšení důvěry ve všech sledovaných ukazatelích v rámci dlouhodobých průzkumů prováděných CVVM a s členstvím v Alianci je dnes spokojeno 58 % Čechů. Podle agentury STEM pak souhlasilo v roce 2017 s členstvím v NATO 71 % občanů, což odpovídá dlouhodobým postojům. Na 37 %, tedy k historicky nejnižším hodnotám, zároveň klesla obava, že členství v NATO zvyšuje riziko vtažení do vojenského konfliktu.

Modernizace české armády

Po úspěšném náboru do armády a zvyšujícím se počtu vojáků z povolání v letech 2015 a 2016 došlo v minulém roce ke stagnaci na úroveň 23 000 osob. K 31. prosinci dosáhl sice počet 23 580, skutečný průměrný počet byl však v roce 2017 23 089, respektive pouze nepatrně více než v roce předešlém. Armáda nadále plánuje navyšování stavů až na 30 000 vojáků, s ohledem na stav trhu práce lze však očekávat, že naplnění těchto plánů bude složitě.

Graf 4: Průměrné přepočtené počty příslušníků bezpečnostních sborů (v tisících)

Zdroj: MF ČR

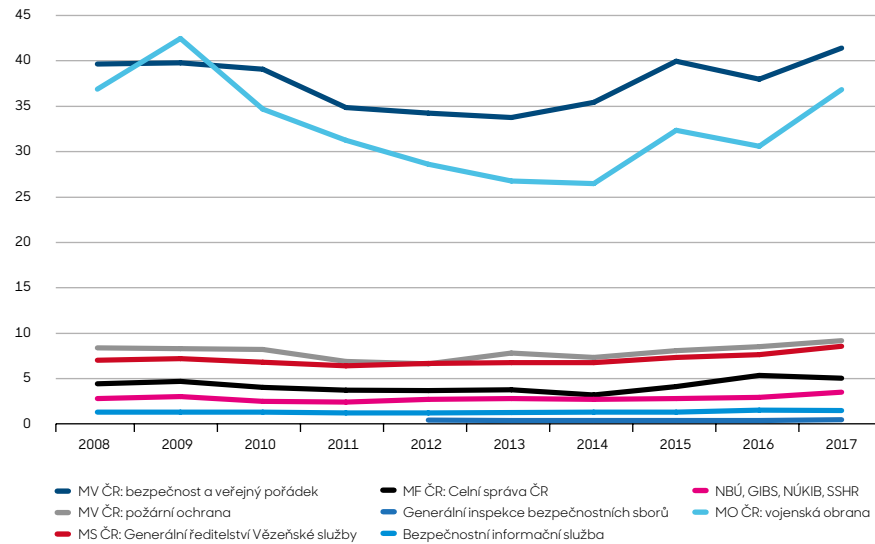
V posledních letech došlo k navýšení výdajů na obranu a bezpečnost (tzv. hard power) prakticky ve všech rozpočtových kapitolách, včetně zpravodajských služeb. Celkové výdaje Ministerstva obrany dosáhly 1,05 % HDP,² nominálně 52,5 mld. Kč, což bylo o čtyři desetiny, respektive o téměř 5 mld. Kč více než v roce předchozím. I přes navýšení jsme však v rámci Aliance pátí nejhorší – o jednu příčku jsme si dokonce pohoršili. Více prostředků bylo vynaloženo na investice – ze 7% stouply v roce 2017 na 11%. Úspěch však bledne s ohledem na závazek investovat 20% a i přes zlepšení jsme celkově sedmí nejhorší. Podobné je to i s výdaji na vývoj a výzkum, kde vydáváme zhruba 1% oproti příslibům 2%.

Přes zlepšení lze konstatovat, že modernizace armády po mnoha letech propadu nyní již několik let spíše stagnuje a stále se nedaří realizovat velké modernizační projekty. Mírný optimismus spočívá ve skutečnosti, že se modernizační projekty nacházejí v lepší fázi připravenosti. Vyšší výdaje mohou zároveň v případě smysluplného zapojení domácího

2) 1,05% podle návrhu Státního závěrečného účtu, 1,04% podle dat MF z dubna 2018.

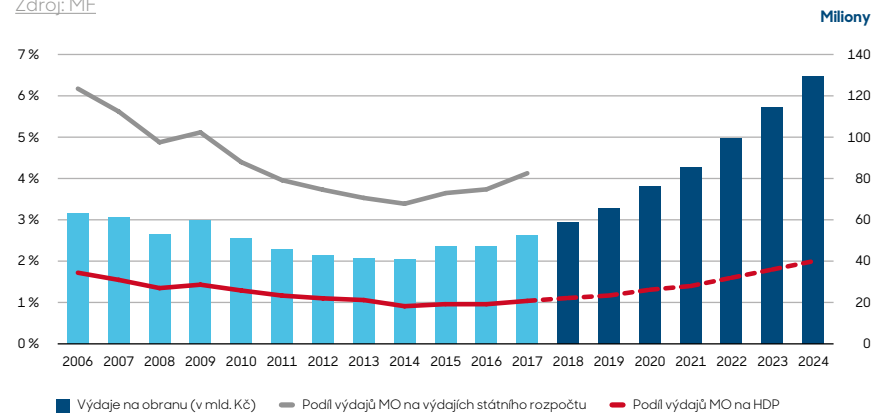
Graf 5: Výdaje na „hard power“

Zdroj: MF/Bohuslav Pernica

Graf 6: Výdaje na obranu

Zdroj: MF

průmyslu vést k vyšší zaměstnanosti a lepší konkurenceschopnosti. Rozhodně neplatí, že země vydávající více prostředků na obranu musejí být automaticky chudší a zaostalejší. Srovnatelně velký Izrael je možná tím nejlepším příkladem.

Podle vyjádření českých představitelů na summitu NATO v Bruselu bychom měli dosáhnout hranice 2 % HDP vydávaných na obranu v roce 2024. Dosažení cíle je možné,

pravděpodobně je to však výrazně méně, protože státní rozpočet nepočítá s růstem lineárním. V následujících třech letech je naplánován růst výdajů každoročně o zhruba desetinu procenta HDP a od roku 2022 pak o desetiny dvě. Akcelerace růstu výdajů tak bude otázkou pro vládu následující. Důležité proto bude, aby současná vláda vytvořila pro plánované navýšení prostor v rámci střednědobých rozpočtových výhledů. Lepšímu plánování by zajisté napomohlo prodloužení rozpočtových výhledů ze dvou na čtyři roky.

Příspěvek ke kolektivní obraně

Příspěvek ke kolektivní obraně se nedá poměřovat pouze na základě výdajů, ty jsou však jednoznačně nejměřitelnějším a nejporovnatelnějším ukazatelem. Efektivita vynaložených prostředků se měří hůře a údaje o bojeschopnosti jednotek zůstávají utajované. Jedním z důvodů utajení je snaha o zakrytí neradostné reality, což se zdaleka netýká jen České republiky. V českém případě je pro ilustraci možné uvést již několik let zcela nedostatečné schopnosti například na poli protivzdušné obrany. Budiž nám ke cti, že v poměru k velikosti armády nadprůměrně přispíváme do klíčových operací, ať již v minulosti na Balkáně nebo dnes v Afghánistánu, Pobaltí nebo na Islandu. Ve všech případech se zároveň jedná o jednu z neefektivnějších forem výcviku. Není náhodou, že jednotky, které prošly zahraničními operacemi, jsou v lepším stavu než ty, které cvičily pouze v domácím prostředí nebo vůbec.

Obdobně jako na důležitost zahraničních misí se v poslední době začíná poukazovat i na připravenost dopravní infrastruktury a rychlost povolovacích procesů za účelem rychlé reakce v době krize nebo cvičení, či z pohledu prostého odstrašení. Zejména v otázce délky povolovacího procesu patří však Česká republika spíše k horšímu průměru a jsme pomalejší než sousední Německo, Polsko, Slovensko i Maďarsko. Hůře je na tom ze sousedů pouze neutrální Rakousko.³ Dosažení lepších výsledků by nicméně nemělo být až tak složité. Předpokládaný odpor poslanců Komunistické strany a SPD by mohly vládě pomoci vyvážit ostatní opoziční strany.

Nedojde-li však k výraznému nastartování akvizičního systému a ke skutečnému posílení vůle politické reprezentace k naplňování deklarovaných cílů, lze deklarované závazky považovat spíše za zbožná přání. Bez splnění navýšení rozpočtu bude Česká republika i nadále přispívat k erozi vazeb v rámci systému kolektivní bezpečnosti a oslabovat tak odhodlání i schopnosti aliančních členů přijít si navzájem na pomoc. Donald Trump to vyjadřuje brutálně, ale přesně.

³ Counting Dollars or Measuring Value, Assessing NATO and Partner Burden Sharing; CSIS, July 2018.

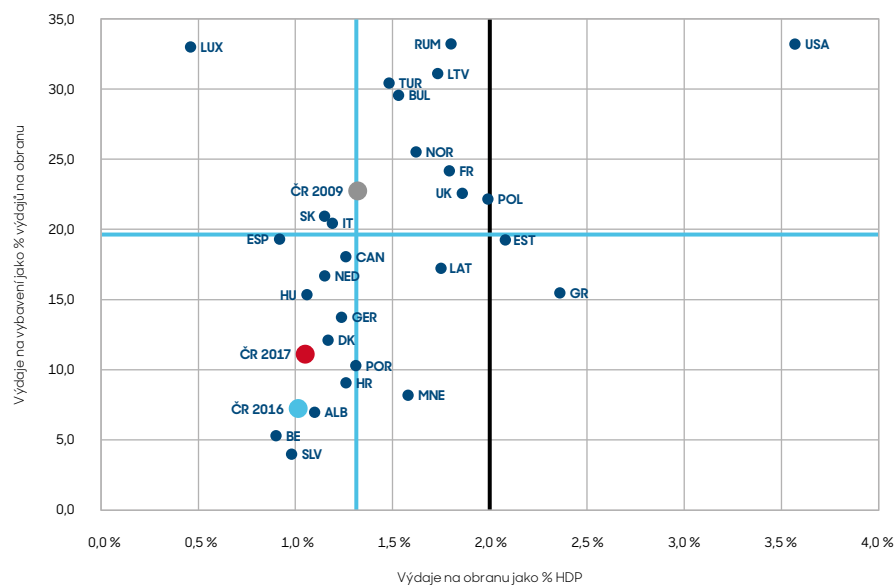
Euroatlantický prostor

Na českou obranyschopnost je nutné nahlížet skrze obranyschopnost celého euroatlantického prostoru. Skutečnost je taková, že výdaje u naprosté většiny členských států jsou i nadále nedostatečné. V roce 2017 sice došlo k celkovému zlepšení, míra zlepšení však nedává záruky, že se závazky do roku 2024 podaří splnit. Dvouprocentní hranice dosáhlo z 29 členů pouze pět, což je dokonce meziroční zhoršení. Nic na celkově neuspokojivém stavu zásadně nemění ani fakt, že u několika členských států došlo ke zlepšení a zlepšení jiných bylo menší jen díky vyššímu růstu HDP (obojí se týkalo i ČR). Pozitivní zprávou je, že se zejména díky výraznějšímu zvýšení investic u několika členských zemí podařilo přiblížit průměr procentní výše investičních výdajů ke slíbeným 20 % – na 19,27 %.

Mezi další dobré zprávy patří fakt, že nárůst výdajů evropských členských států NATO a Kanady vykazoval v roce 2017 pozitivní trend a dosáhl téměř 5 %.⁴ Během první dekády století až do roku 2008 byly výdaje evropských členských států a Kanady zhruba 300 mld. USD. I přes přijetí Chorvatska a Albánie v roce 2014 klesly pod 275 mld. USD. V roce 2017 se poprvé po téměř deseti letech nicméně dostaly zpět k hranici 300 mld. USD.

Graf 7: Výdaje na obranu u členských států NATO a Kanady

Zdroj: NATO

4) Podle průměrného skutečného směnného kurzu a cen z roku 2010.

(Středo)evropské dilema

Jediným státem plnícím své závazky ve střední Evropě zůstává nadále Polsko, které vydává na obranu nominálně více než dvakrát tolik co Česká republika, Maďarsko a Slovensko dohromady.⁵ Polsko mělo zároveň 111 000 vojáků oproti 55 000 vojáků ostatních třech zemí. Obě srovnání tak ani zdaleka neodpovídají poměrům výkonnosti ekonomik nebo počtu obyvatel. Polsko proto nejen díky své velikosti hraje již po mnoho let v obranné oblasti jinou ligu než ostatní členové V4. Problematickým zůstává postoj Německa, jehož výdaje na obranu dosahují 1,24 % HDP a na investice pouhých 13,75 %. Berlín navíc deklaruje ochotu zvýšit výdaje během následujících několika let jen na 1,5 % HDP, což irituje USA a dává špatný signál ostatním – nedodrží-li dohody druhý největší členský stát Aliance (z pohledu velikosti ekonomiky i počtu obyvatel), nelze očekávat, že své závazky budou plnit ostatní.

Vydávalo-li by Německo nicméně na obranu 2 % HDP, stalo by se na evropském kontinentu nejen hegemonek ekonomickým, ale i vojenským, což by nebylo žádoucí zejména v situaci, kdy by ostatní i nadále své závazky neplnili. Berlín dnes vydává na obranu nominálně stejné prostředky jako Francie, byť v případě Francie se jedná o 1,79 % HDP. Stejně tak jsou dnešní německé výdaje nominálně 3× větší než výdaje zemí V4 dohromady. Z pohledu evropských členů NATO je tedy naprosto zásadní, aby všichni své závazky plnili daleko důsledněji než samotné Německo. Je důležité, aby Německo v rámci kolektivní obrany dostalo svým slibům. Ještě důležitější ale je, aby svým závazkům dostali ostatní.

Závěr

Česká veřejnost si uvědomuje míru vlastního bezpečí i důležitost NATO a zároveň nepovažuje výdaje na obranu za plýtvání. Češi dlouhodobě pozitivně vnímají roli policie i armády. Na nejvyšší hodnoty od roku 2010⁶ se dostala i důvěra v Evropskou unii. Státu se nicméně stále nedaří adekvátně zvyšovat výdaje na obranu a s výdaji ve výši 1,05 % HDP patříme mezi pět nejhorších členů NATO. Stejně tak i přes vyšší výdaje na investice stále ani zdaleka nedosahujeme hranice 20 % nutné k udržování armády v bojeschopném stavu. Vlazný přístup k výdajům na obranu ze strany naprosté většiny evropských členů NATO včetně České republiky tak i nadále podkopává relevanci Aliance a ochotu USA garantovat evropskou bezpečnost. Nadále platí a ještě dlouho platit bude, že evropské země zároveň nejsou schopné se o svoji bezpečnost postarat samostatně.

5) Polsko 10,4 mld. USD, ostatní 4,8 mld.

6) CVVM, TK: názory veřejnosti na členství ČR v EU – duben 2018.

Desatero doporučení z roku 2016 je platné i dnes:

1. Pokračovat ve zvyšování výdajů na obranu na 2 % HDP.
2. Posílit kvalitu a udržitelnost zaměstnanců bezpečnostních sborů a ozbrojených sil.
3. Vynakládat na investice doporučených 20 % z jednotlivých rozpočtů.
4. Vynakládat 2 % z jednotlivých rozpočtů na investice do výzkumu, vývoje a inovací.
5. Podporovat navyšování schopností jednotlivých členských zemí NATO i EU.
6. Posílit roli Bezpečnostní rady státu a zřídit post Národního bezpečnostního poradce.
7. Posilovat důvěryhodnost bezpečnostních institucí.
8. Brát vážně varování zpravodajských služeb.
9. Pokračovat v konzervativním přístupu k migrační a azylové politice.
10. Vybudovat systém kybernetické obrany státu včetně ofenzivních schopností.

Kvalita života

Daniel Prokop Koordinátor expertní skupiny Aspen Institute CE, garant studie¹

Cílem této kapitoly je zmapovat regionální nerovnosti v kvalitě života, a to na úrovni obcí, což umožňuje zobrazit periferie a „ostrov snižené kvality života“ na úrovni Česka i v rámci okresů a krajů. Cílem je zohlednit co nejvíce ukazatelů kvality života a jejich rozdílnou významnost a prozkoumat vztah k politické nespokojenosti, kterou bychom měli vnímat jako lakmusový papírek rozdílů v kvalitě života a koheze české společnosti. Na základě toho vzniknou doporučení na zlepšování kvality života v některých regionech Česka.

Úvodem

Jak ukázaly dřívější analýzy kvality života pro Aspen Institute, Česko si vede ve většině jejich aspektů lépe než ostatní postkomunistické země. Podle indexu prosperity Legatum Institute je celkově Česko na 26. místě ze 149 srovnávaných zemí.

Vedeme si lépe než Itálie a z postkomunistických zemí je před námi jen Slovinsko. Ve většině dimenzí kvality života se navíc pozice Česka meziročně spíše mírně zlepšila. V průměru za celé Česko tedy vše vypadá docela dobře. Otázkou pak zůstává, proč je důvěra v demokracii a instituce u nás stále podprůměrná a proč celkově spíše narůstá podpora stran orientujících se na přehodnocení polistopadového směřování a demokratických mechanismů v Česku.

Jedním z důvodů je zaostávání v tzv. sociálním kapitálu, kterým autoři Legatum Institute rozumí zejména míru společenské důvěry. Analýza dat výzkumů ISSP navíc ukazuje, že Češi se ve vztahu k demokracii liší omezenou měrou občanské participace, pocitem neinformovanosti i menší ochotou k ekologicky či společensky odpovědnému

spotřebnímu chování. Dobré občanství si podprůměrně spojujeme s pomocí ostatním, ať už ve vlastní zemi či v zahraničí. Majoritním postojem je tak spíše kombinace individualismu a omezené solidarity.

Společenská nedůvěra však nevyrostá jen z dlouhodobých hodnotových orientací. Je ovlivněna i vývojem a nerovnostmi v kvalitě života, které nám při pohledu na průměr Česka unikají. Prvním problémem je stagnující situace v řadě sociálních problémů (kvalita a nerovnosti ve vzdělávání či zasažení populace exekucemi a předlužením).

Druhým problémem je nerovná kvalita života v krajích a částech krajů. O některých problémech víme – chudé kraje ČR jsou těžkou materiální deprivací zasaženy až čtyřikrát častěji než ty bohatší, exekucemi je zasaženo v některých částech Česka 15–25 % populace a v dalších je jejich rozšíření zanedbatelné, kvalita druhého stupně ZŠ v chudých regionech se v testech PISA blíží Rumunsku a latinskoamerickým zemím a víceletá gymnázia bohatých regionů jsou na špičce Evropy. Ve většině republiky firmy zoufale hledají pracovníky, v okresech jako Karviná či Ústí nad Labem je však stále okolo 5 uchazečů na jedno volné pracovní místo. V krajích, kde se tyto problémy koncentrují, dochází k posilování sociálního vyloučení části obyvatel, stagnuje zde vzdělanostní struktura populace a mezigenerační sociální mobilita. Právě v těchto krajích přitom výzkumy zjišťují nejnižší míry institucionální důvěry, je zde nejnižší volební účast a nejvyšší zisky zmíněných antisystémových stran.

Jsou tu však dvě velká ale. Regionální nerovnosti nejsou pouze o rozškaltování Česka na Prahu, chudé kraje (Karlovarský, Ústecký, Moravskoslezský) a zbytek republiky. I chudší kraje mají více a méně prosperující části. Naopak některé průměrně prosperující kraje, jako je Středočeský kraj či Vysočina, se potýkají s problémem tzv. vnitřních periferií – míst s velkou dojezdovou vzdáleností k veřejným službám (školství, zdravotnictvím) či pracovním pozicím ve městech. Zadržuje kvalita života jen o „tvrdých“ ekonomických a sociálních ukazatelích. Pocit naplněného života a společenské participace může ovlivňovat i spolkový život v obcích, dostupnost rychlého internetu a školek, kvalita ovzduší či bezpečnost v obcích.

Jak měřit kvalitu života aneb Každý problém má jinou váhu

V naší analýze jsme vytvořili index kvality života a pokusili se překonat některé nevýhody existujících přístupů. Provedli jsme analýzu ve všech obcích ČR (nikoli jen ve vybraných městech) a našli maximum smysluplných faktorů, které jsou veřejně dostupné pro obce či je lze převést z vyšších správních celků (ORP, okres).² A zejména jsme kvantifikovali význam-

¹ Práce Daniela Prokopa na projektu byla podpořena i grantem GAUK Dynamika chudoby a sociálního vyloučení v ČR (No. 359815)

² Tento postup jsme aplikovali v případech, kde lze předpokládat širší regionální působení daného problému (např. nedostupnost středních škol je problém trápící spíše ORP než samotnou obec) či podobné zasažení obcí v daném miniregionu.

nost dílčích problémů a míru jejich souvislosti s kvalitou života. Problémem řady existujících žebříčků obcí totiž je, že předpokládají stejnou důležitost problémů, a navíc se v nich ukazatele duplikují, čímž v indexu znevýhodňují některé typy regionů a obcí. Vyšli jsme z 13 ukazatelů z oblasti socioekonomiky, bezpečnosti, kvality životního prostředí, dostupnosti služeb či ukazatelů souvisejících s životním stylem, hodnotami a spolkovým životem v obci.

Dvě metody vyjádření závažnosti dílčích problémů

Závažnost jednotlivých problémů, která určuje jejich váhu ve finálním indexu kvality života, jsme určili dvěma způsoby.

A) SUBJEKTIVNÍ POSOUZENÍ RESPONDENTY

Respondenti reprezentativního výzkumu společnosti MEDIAN (N = 1000, CAPI, srpen 2018) byli dotázáni, nakolik by kvalitu života v jejich obci snižovalo či zvyšovalo, kdyby v ní byla vysoká nezaměstnanost atd.³ Mezi problémy, které podle respondentů subjektivně nejvíce souvisí s kvalitou života, patří právě nezaměstnanost, exekuce, kriminalita, znečištění životního prostředí, malá dostupnost zdravotnictví a mateřských škol.

Nevýhoda subjektivního posouzení je v tom, že dostatečně nezohlední skryté a nepřímé souvislosti – např. vysoká vzdálenost od okresního města podmiňuje přístup k úřadům, nabídce a kvalitě služeb či kultury, velmi vysoký počet pracujících v průmyslu může vést k závislosti pracovního trhu na několika velkých poskytovatelích práce, ovlivňovat životní prostředí apod. Tyto aspekty respondenti subjektivně často „nedohlédnou“.

B) SOUVISLOST S POLITICKO-SPOLEČENSKOU NESPOKOJENOSTÍ

Kvůli výše vybraným rizikům jsme využili i alternativní způsob určení významnosti aspektů kvality života pomocí toho, jak na úrovni obcí úspěšně vysvětlují politicko-spoolečenskou nespokojenost. Jedním z jejích projevů, který lze analyzovat na úrovni obcí, je rezignace na volební participaci (neúčast u voleb). Data MML-TGI 2017 ale také ukazují, že konzistentní nespokojenost se stavem společnosti i se stavem politického systému nejčastěji vyjadřovali voliči KSČM (50%) a SPD Tomia Okamury (54%).

3) U problémů s kvantifikovatelným a intuitivně pochopitelným rozdělením bylo navíc dodáno, co se velkým rozsahem problému myslí. Použita byla hranice horního kvintilu – tedy hranice, která odděluje pětinu nejvíce zasažených obcí. Například v nezaměstnanosti je to zhruba hranice 6%, v exekucích hranice 15% apod.

Tabulka 1: Nespokojenost voličů stran se společenskou situací a stavem politiky

Zdroj: Median

MML-TGI, 2017	ANO 2011	ODS	Piráti	SPD	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	Další strany
Nespokojení se společenskou situací i stavem politiky	30 %	27 %	40 %	54 %	50 %	26 %	25 %	25 %	36 %

Tabulka 2: Použité ukazatele kvality života – základní popis

Zdroj: Median

Proměnná	Popis (rok)	Jednotka	Závažnost problému	
			Subjektivní hodnocení	Souvislost se zastoupením nespokojených voličů
Nezaměstnanost	Míra nezaměstnanosti (2016)	Obec	++++	++
Exekuce	Počet exekucí na obyvatele (2017)	Obec	++++	+++
Bezpečnost	Počet obyvatelů na trestný čin (2016)	Okres	++++	0
Závislost na průmyslu	Pracující v průmyslu / zaměstnaní (2011)	Obec	0	+++
Emise ⁴	Procento území nad hranicí znečištění (2016)	ORP	++++	0
Vzdálenost k okresnímu městu	Vzdálenost vzdušnou čarou k hlavnímu městu okresu	Obec	++	+
Nedostupnost mateřských škol	Indikátor, že v obci není MŠ nebo je počet dětí na MŠ v ORP vyšší než medián (2016)	Obec/ORP	++++	0
Nedostupnost středních škol	Počet dětí na SŠ (2016)	ORP	+++	+
Nedostupnost zdravotních zařízení	Počet obyvatelů na zdravotnické zařízení (2016)	ORP	++++	+
Nedostupnost rychlého internetu	Kategorie 1–3 podle počtu poskytovatelů rychlého internetu (2016)	Obec	++	0
Dlouhověkost	Naděje dožití mužů (2012–2016)	ORP	++	++++
Přírůstek obyvatel	Procento přírůstku (2012–2017)	Obec	+++	++
Index rozvodovosti	Počet rozvodů / manželství (2017)	Okres	++	0
Procento věřících	Procento věřících (SLDB 2011)	Obec	0	+

4) Znečišťující látky uvedené v příloze č. 1 zákona č. 201/2012 Sb., v platném znění: hranice znečištění = roční průměr > 1 ng.m⁻³.

Na úrovni obcí jsme vyčíslili počet voličů, kteří se buď nezúčastnili voleb do Sněmovny 2017, nebo volili strany s nejvyšší mírou politické a společenské nespokojenosti (KSČM, SPD). Počet těchto voličů se v obcích pohybuje mezi 35 % a 65 %. Na datasetu obcí váženém podle velikosti obce jsme vytvořili regresní model odhadující počet těchto „nespokojených voličů“ z našich 13 prediktorů kvality života. Mezi nejsilnější prediktory patří zasažení obce exekucemi, nezaměstnanost, vzdálenost od okresního města, závislost na průmyslu, dlouhověkost – naděje dožití a úbytek obyvatel.

Výhodou je, že model „pozná“ skryté vlivy a souvislosti systémových proměnných a omezuje duplikaci proměnných – například dostupnost zdravotních a školských zařízení nedostávají takovou váhu, protože jejich vliv je do velké míry pokryt proměnnou vzdálenosti okresního města. Naopak vliv zasažení exekucemi se ukazuje plně až při další kontrole proměnných.

Protože obě metody přináší výhody a slabiny v určování významu aspektů kvality života, finální index byl určen jako průměr dvou indexů kvality života vycházející z obou jednotlivých metod.

Parametry kvality života – proč na nich záleží a jak důležité jsou

V této části popíšeme zvolené faktory detailněji.

Nezaměstnanost Vyloučení z pracovního trhu je jednou z hlavních dimenzí sociálního vyloučení. Okolo poloviny nezaměstnaných v České republice je zasaženo těžkou materiální deprivací. Výpadek z trhu práce často vede k dalším problémům v oblasti zadlužení, ale také ke snížení sociálních vazeb, pocitu společenského uznání, kvality trávené volného času či zvýšení stresu a zhoršení zdraví. Nezaměstnanost aktuálně postihuje respondenty žijící zejména v regionu Severozápad, v částech Moravskoslezského a Jihomoravského kraje, ale také v některých vnitřních periferiích českých krajů.

Exekuce Česká republika má relativně malé zadlužení domácností vzhledem k HDP, ale chudá populace je bez ohledu na etnicitu+ oproti srovnatelné populaci nadstandardně zasažena předlužením a spotřebními půjčkami.⁵ Exekuce a předlužení díky strhávání celého platu až k nezabavitelnému minimu často vedou k odchodu na šedý trh práce – mimo legální a přiznané úvazky. Jsou také považovány za jeden z hlavních zdrojů

recidivy trestných činů, ztrát bydlení a podle expertů mohou vysoké dluhy bez možnosti splacení vytvářet v části populace pocit netrestatelnosti finanční pokoutou, což se může projevat v lokálních soužitích. Problémem jsou postiženy zejména obce v Ústeckém, Karlovarském a v částech Moravskoslezského a Plzeňského kraje, kde je exekucemi často zasaženo více než 15 % populace. Problém je však rozšířen napříč chudou populací ve většině Česka.

Bezpečnost Míra kriminality může ovlivňovat obyvatele přímo (sníženým pocitem bezpečí, ochotou vycházet, vyššími náklady na ochranu majetku apod.) či nepřímo (dopad na společenskou důvěru a důvěru institucím, které by měly bezpečnost zajistit). Nejvyšší bezpečností se v ČR vyznačují regiony východních Čech, Vysočiny a střední Moravy. Naopak vyšší kriminalitu mají velká města a některé regiony severozápadu Čech a Moravskoslezského kraje postižené sociálním vyloučením.

Závislost na průmyslu Velmi vysoký počet lidí pracujících v průmyslu nemusí kauzálně zhoršovat kvalitu života. Může ale souviset s velkou závislostí pracovního trhu na vývoji globální ekonomiky, s většími problémy v životním prostředí a menší nadějí dožití díky fyzicky zatěžující práci, koncentrují se zde také profese s nižším nárůstem reálné mzdy od roku 1989.

Emise Vývoj emisí má od roku 2002 mírně klesající trend, některé regiony (zejména Moravskoslezský kraj a průmyslové oblasti severozápadně od Prahy) jsou jimi stále zasaženy nadstandardně. Emise oxidů dusíku či oxidů siřičitého a dalších látek mají negativní zdravotní dopady, mohou ale také omezovat aktivní trávení volného času a díky kyselosti dešťů a dalším důsledkům mají negativní dopady i na další části životního prostředí.

Vzdálenost k okresnímu městu V regionálních nerovnostech nejde pouze o chudé a bohaté kraje. Pozornost regionálních geografů a sociologů se v posledních deseti letech orientuje také na téma vnitřních periferií. Vnitřní periferie se stávají nástrojem sociálního vyloučení, protože ekonomické zaostávání dané sociálně-prostorovými aspekty dále omezuje rozvoj veřejné dopravy v nich, vede k odchodu a stárnutí populace apod. V naší analýze jsme vnitřní perifernost vyjádřili vzdáleností obce k okresnímu městu. Vnitřní perifernost existuje do jisté míry ve všech regionech. Větší segmenty obcí s velkou vzdáleností k regionálním střediskům ale existují například na Vysočině, v jižních a středních Čechách či na jižní Moravě.

5) K těmto typům půjček se v roce 2011 přiznalo 35% domácností v ohrožených oblastech a jejich okolí a méně než 20 % analogických domácností v dalších středoevropských, východoevropských a balkánských zemích.

Nedostupnost zdravotnictví Nedostupnost zdravotnictví se může projevovat zejména v kvalitě života seniorů a je velkým problémem například ve Středočeském kraji, respondenti z něhož musí dojíždět do Prahy.

Nedostupnost středních škol Zhoršená dostupnost středních škol může být jedním z důvodů, proč děti z vnitřních periferií dosahují i při jinak stejných podmínkách (vzdělání rodičů) horšího vzdělání. Stejně jako v případě zdravotnictví jsou nadměrně postiženy regiony v okolí Prahy, které nemají dostatečné střední školství, ale vysokou dojezdovou vzdálenost do metropole.

Nedostupnost mateřských škol Malá dostupnost mateřských škol se osobně dotýká relativně omezené skupiny obyvatel, u nichž však může výrazně zasahovat do rodinných rozpočtů (náklady na soukromé a alternativní služby) a omezovat návrat žen do práce, což je jedním z hlavních důvodů vysoké chudoby samoživitelek a rodin s více dětmi v ČR. Tento problém prochází v Česku napříč regiony, ale více jím jsou postiženy regiony v Čechách a část Moravskoslezského kraje.

Rychlý internet v obci Jedním z nových typů nerovností je tzv. digitální propast (digital divide) – tedy rozdíly v možnosti a schopnosti používat nová média a digitální technologie, které souvisí s pracovní uplatnitelností i možností komunikace s úřady či vyhledávání informací o službách. Tyto možnosti jsou podmíněny věkově a vzdělanostně, ale i regionálně. Zejména některé regiony východních Čech a Vysočiny se totiž stále potýkají s nedostupností rychlého internetu.

Dlouhověkost – naděje dožití Naděje dožití souvisí s počtem let strávených produktivním zdravým životem, ale také s dalšími věcmi, které se do kvality života promítají – například s kvalitou životního prostředí a životním stylem. V Česku mají výrazně nižší naděje dožití lidé v chudších regionech – tedy ze severozápadu Čech a Moravskoslezského kraje.

Saldo obyvatel (přírůstek či úbytek) Úbytek obyvatel může být důvodem snížené kvality života v obci, ale je také důvodem jejího snižování, protože vede k často k odchodu mladších a vzdělanějších obyvatel, omezení poptávky a občanského života apod. Nejvíce postihuje některé vnitřní periferie krajů, ale také maloměsta a některé pohraniční regiony.

Rozvodovost Vysoká rozvodovost Česko trápila zejména v době ekonomické krize (2008–2013) a vzhledem k oslabení vazeb a dopadům rozvodů na ekonomiku domácností a spokojenost dětí ve škole může dále ovlivňovat kvalitu života.

Počet věřících v obci V obcích s vyšším počtem věřících je méně lidí, kteří nevolí či volí antisystémové strany. Hypoteticky je tomu tak díky tomu, že vyšší počet věřících může indikovat vyšší úroveň komunitního života a stálosti rodinných vazeb, ale i díky vyšší loajalitě vůči tradičním stranám napojeným na komunitu věřících.

Celkový index: Kvalita života v českých regionech a obcích

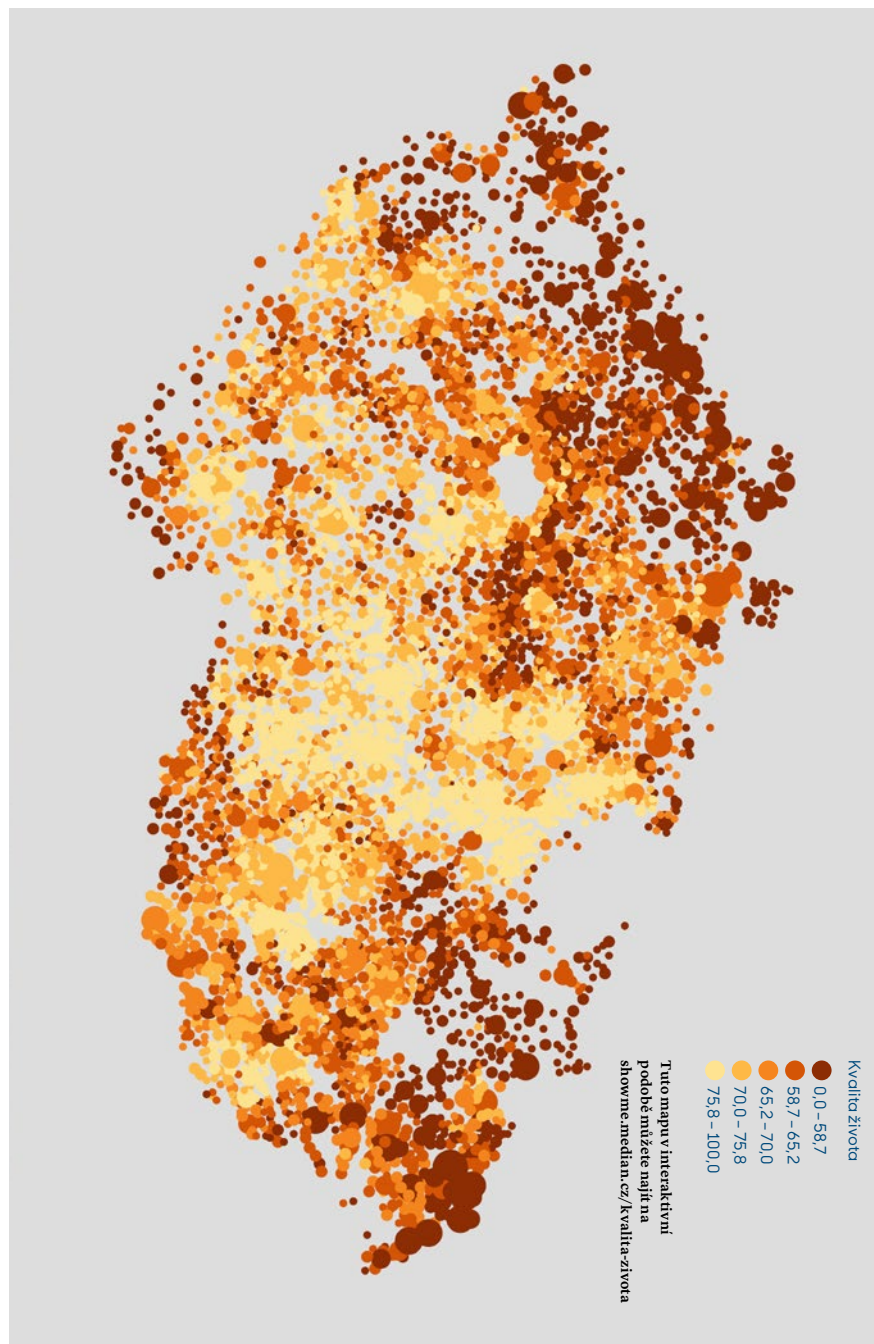
Celkový index kvality života byl sestaven z 13 popsanych zkoumaných aspektů života. Pro každou obec jsme vypočítali dva dílčí indexy kvality života – jeden zohledňující váhu faktorů podle subjektivního hodnocení a druhý využívající váhy vycházející ze souvislosti se zastoupením politicky nespokojených skupin voličů. Oba dílčí indexy kvality života silně koreluji. Výsledný *Index kvality života* je standardizovaný na škále o (minimální kvalita života) až 100 (maximální kvalita). Vynesení celkového indexu kvality života na mapu ukazuje tento obrázek:

- Nejnižší kvalita života ve většině regionů Ústeckého a Karlovarského kraje a v částech Moravskoslezského kraje
- Silné problémy s vnitřními periferiemi například ve Středočeském kraji
- Vyšší kvalita života v regionálních metropolích bohatších krajů a v obcích v jejich okolí
- Relativně vysoká kvalita života v rurálních oblastech východních Čech, Vysočiny a Zlínského kraje, které v tomto ohledu nebývají tak často zmiňovány

Tomuto obrazu odpovídá také tabulka kvality života podle okresů. Ukazuje ale i další zásadní věc – rozdíly v kvalitě života existují, ale při zohlednění všech aspektů se přinejmenším na úrovni okresů nejedná o naprostou nesouměřitelnost. Okresy s nejvyšší kvalitou života mají hodnoty indexu méně než dvojnásobné proti okresům s nejnižší kvalitou života. Další vnitřní nerovnosti existují uvnitř okresů a souvisí mimo jiné právě s onou vnitřní periferností.

Mapa 1: Celková kvalita života v českých regionech a obcích

Zdroj: Median

Tabulka 3: Kvalita života podle okresů

Zdroj: Median

Pořadí	Okres	Kvalita života (0-100)	Pořadí	Okres	Kvalita života (0-100)	Pořadí	Okres	Kvalita života (0-100)
1	Plzeň-město	76,78	27	Praha-západ	67,97	53	Znojmo	61,45
2	Ústí n. Orlicí	76,64	28	Klatovy	67,75	54	Kolín	59,52
3	Žďár n. Sázavou	76,45	29	Domažlice	67,64	55	Opava	59,15
4	Rychnov n. Kněžnou	75,31	30	Jičín	67,52	56	Nový Jičín	58,97
5	Třebíč	74,90	31	Prachatice	67,50	57	Český Krumlov	58,73
6	Vyškov	74,68	32	Strakonice	67,03	58	Kladno	58,31
7	Havlíčkův Brod	74,53	33	Beroun	66,95	59	Litoměřice	58,04
8	Pelhřimov	73,81	34	Kutná Hora	66,32	60	Liberec	57,79
9	České Budějovice	72,61	35	Plzeň-sever	66,21	61	Šumperk	57,72
10	Blansko	71,92	36	Příbram	66,16	62	Ostrava-město	57,37
11	Písek	71,91	37	Plzeň-jih	65,86	63	Cheb	56,46
12	Jihlava	71,81	38	Mladá Boleslav	65,43	64	Ústí n. Labem	55,01
13	Benešov	71,71	39	Břeclav	65,18	65	Česká Lípa	54,47
14	Praha-východ	71,62	40	Nymburk	64,85	66	Jeseník	54,42
15	Chrudim	71,61	41	Hodonín	64,34	67	Karlovy Vary	54,31
16	Brno-venkov	71,25	42	Kroměříž	64,33	68	Louny	52,85
17	Brno-město	70,47	43	Rakovník	63,95	69	Tachov	51,65
18	Hradec Králové	70,47	44	Jablonec n. Nisou	63,70	70	Děčín	51,16
19	Tábor	70,41	45	Rokycany	63,69	71	Bruntál	45,45
20	Jindřichův Hradec	70,28	46	Prostějov	63,56	72	Chomutov	44,83
21	Zlín	70,17	47	Trutnov	63,33	73	Karviná	44,60
22	Náchod	70,14	48	Přerov	63,22	74	Sokolov	44,04
23	Svitavy	69,97	49	Frýdek-Místek	63,14	75	Teplice	43,56
24	Uherské Hradiště	69,41	50	Olomouc	62,52	76	Most	40,78
25	Semily	69,00	51	Vsetín	62,29			
26	Pardubice	68,04	52	Mělník	61,88			

(Ne)kvalita života a společensko-politická nespokojenost voličů

Kvalita života i při využití celkového indexu v obcích poměrně úzce souvisí se zastoupením voličů, kteří buď rezignují na volební participaci, či volí strany, jejichž voliči jsou nejčastěji nespokojeni se stavem společnosti a politiky (viz výše) a které nejvíce vyzývají k přehodnocení politického směřování ČR, její zahraničně-politické orientace a institucionálního rámce demokratických institucí (KSCM, SPD Tomia Okamury).⁶

⁶ Není to přitom dáno pouze metodikou konstrukce indexu. Ten sice v jedné z metod vážení významnosti ukazatelů přihlížel k počtu nespokojených voličů, ale výsledný index zohledňuje i subjektivní váhy z dotazníkového šetření a se zastoupením extrémních voličů a nevoličů souvisí významně při jakékoli konstrukci indexu z dílčích 13 ukazatelů.

Tabulka 4: Obce (nad 999 obyvatel) s nejnižší kvalitou života

Zdroj: Median

Název obce	Kraj	Neparticipujících a extrémních voličů	Index kvality života
Obrnice	Ústecký	77,9 %	0,0
Staré Město	Olomoucký	62,2 %	0,7
Hostomice	Ústecký	68,0 %	19,3
Bečov	Ústecký	73,3 %	21,2
Trmice	Ústecký	72,3 %	21,7
Bílina	Ústecký	69,2 %	22,9
Rotava	Karlovarský	69,0 %	23,1
Litvínov	Ústecký	64,6 %	24,6
Vintřov	Karlovarský	67,3 %	25,5
Jiříkov	Ústecký	63,0 %	25,7
Nové Město pod Smrkem	Liberecký	65,1 %	26,4
Orlová	Moravskoslezský	67,9 %	27,2
Radonice	Ústecký	62,5 %	27,8
Osoblaha	Moravskoslezský	74,3 %	27,8
Doubrava	Moravskoslezský	63,9 %	28,6
Vejpřty	Ústecký	73,2 %	29,7
Karviná	Moravskoslezský	67,1 %	30,1
Abertamy	Karlovarský	63,4 %	30,4

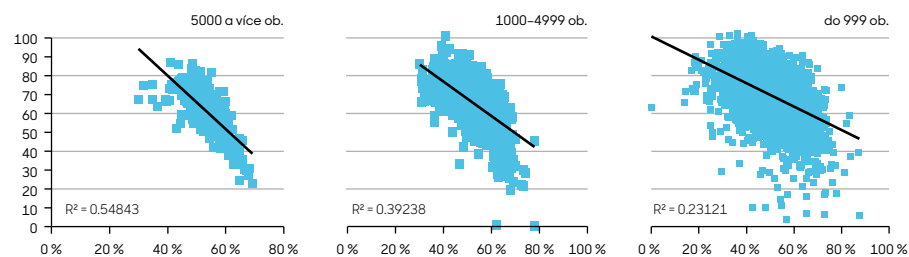
Tabulka 5: Obce (nad 999 obyvatel) s nejvyšší kvalitou života

Zdroj: Median

Název obce	Kraj	Neparticipujících a extrémních voličů	Index kvality života
Nupaky	Středočeský	40,60 %	100
Nové Veselí	Vysočina	39,30 %	94,7
Hamry nad Sázavou	Vysočina	42,60 %	93
Nová Ves	Středočeský	39,70 %	91,3
Lukavice	Pardubický	41,30 %	91,2
Velká Losenice	Vysočina	47,90 %	90,2
Dolní Újezd	Pardubický	39,90 %	90,2
Bystřec	Pardubický	46,30 %	90,2
Bohdalov	Vysočina	50,70 %	90
Sloupnice	Pardubický	46,30 %	88,2
Vysoká nad Labem	Královéhradecký	36,00 %	87,9
Letohrad	Pardubický	41,00 %	87,1
Holubice	Jihomoravský	47,00 %	87,1
Srubec	Jihočeský	36,80 %	86,5
Javornice	Královéhradecký	39,60 %	86,4
Žďár nad Sázavou	Vysočina	48,50 %	86,3
Roudné	Jihočeský	37,10 %	86,1
Kramolna	Královéhradecký	36,30 %	86,1
Litomyšl	Pardubický	43,60 %	85,9
Herálec	Vysočina	47,50 %	85,7

Graf 1: Souvislost kvality života (osa x) a podílu neparticipujících a extrémních voličů (osa y) - v obcích různé velikosti⁷

Zdroj: Eurostat, ČNB, výpočty OGRResearch

7) Graf 1 názorně ukazuje, že kvalita života a extrémní politické chování souvisí silněji na úrovni větších měst a obcí. Dělení dnešní společnosti neleží tedy primárně na linii město versus venkov, ale zejména odděluje urbánní části republiky, kde je kvalita života vysoká a extrémní politické chování ojedinělé, od částí, které kvalitou života zaostávají a jsou baštami politické neúčasti a extrémních stran.

K výraznému nárůstu extrémního voličského chování pak dochází zejména ve čtvrtině obyvatel s nejnižší kvalitou života. Tento vztah lze ilustrovat na úrovni obcí. Ve dvacítce obcí s minimálně 1000 obyvateli, které mají nejnižší kvalitu života, je okolo 65-70 % neparticipujících či extrémních voličů. Ve dvacítce nejlepších obcí se naopak často zastoupení těchto voličů pohybuje jen okolo 40 %.

Kde to neplatí a co tam dělají – výjimky

Pokles volební participace a volba antisystémových stran není zdaleka ovlivněna jen tvrdými ukazateli kvality života. Vysvětluje necelou polovinu rozptylu těchto politicko-společensky nejvíce nespokojených voličů v obcích Česka. A existují i velké výjimky.

Mezi *negativní výjimky*, kde kvalita života měřená velkými čísly není nehorší, ale je zde vysoká volební neúčast a/nebo volba antisystémových stran, patří například obce:

- *Hostouň* (Plzeňský kraj, kvalita života 62,5, ale 68 % nevoličů či voličů extrémních stran). Možné zdůvodnění: v obci je velké ústavní výchovné zařízení pro mládež a s ním spojené problémy.
- *Planá* (Plzeňský kraj, kvalita života 59,5, ale 62 % nevoličů či voličů extrémních stran). Možné zdůvodnění: v obci je velká ubytovna pro agenturně zaměstnané cizince.
- *Hulín* (Zlínský kraj, kvalita života 66,5, ale 58,4 % nevoličů či voličů extrémních stran). Možné zdůvodnění: obec se potýkala s velkým zasažením kamionovou dopravou a vleklou rekonstrukcí infrastruktury.

Mezi *pozitivní výjimky*, kde je kvalita života měřená velkými čísly velmi nízká, ale neprojevuje se volební neúčastí a volbou antisystémových stran, patří například obce:

- *Bolatice* (Moravskoslezský kraj, kvalita života 32,5 a jen 46,5 % nevoličů a voličů extrémních stran). Možné zdůvodnění: obec do jisté míry redukuje negativní naladění vyšší mírou komunitního života, strategickým plánováním – zapojením do projektu Zdravé město apod.
- *Kolín* (Středočeský kraj, kvalita života 54,5 a jen 49 % nevoličů a voličů extrémních stran). Možné zdůvodnění: velká důvěra vedení města a jeho projektům, která se projevuje např. v komunálních volbách a poté při kandidatuře v celostátních volbách.
- *Řevnice* (Praha-západ, kvalita života 57,6 a jen 37 % nevoličů a voličů extrémních stran). Možné zdůvodnění: obec zřejmě těží z blízkosti Prahy a s tím souvisejícím rozvojem, migrací a kulturním životem.

Poučení pro politiku – co s tím dále

Co z toho plyne pro veřejnou politiku a směřování ČR?

Pokusme se to shrnout v bodech:

1. Měli bychom se zaměřit na řešení stagnujících problémů sociální politiky, které omezují rozvoj regionů a mají řadu dalších negativních dopadů. Tím je kromě neexistující politiky sociálního/dostupného obecního bydlení zejména časté předlužení a pronikání exekucí do chudších částí populace. O této problematice také pojednává část Kvalita vládnutí a jde o fenomén, který jde napříč celým socio-ekonomickým spektrem české společnosti. Exekuce má dnes takřka 900 000 Čechů a takřka 500 000 má tři a více exekuce. Situace těchto lidí je neřešitelná bez výrazně přístupnějšího institutu oddlužení, který by dlužníky motivoval k práci, insolvenčního správce k odpisu nejvíce sporných částí dluhů (vzniklých predátorskými půjčkami a skrytými sankcemi apod.) a v případech snahy umožňování nižší než 30% hranice pro oddlužení.
2. Politika by se měla zaměřit na celkové vyrovnávání ekonomických nerovností v regionech, které se projevují v rozdílech v nezaměstnanosti, koncentraci sociálně vyloučených lokalit apod. Mezi opatření podporující rozvoj chudších regionů může patřit nižší zdanění méně placených pracovních úvazků, decentralizace veřejné správy či investice do výstavby infrastruktury, efektivnější využívání evropských dotací či podpory vzdělávání v oblasti.
3. V investicích do vzdělávání je nutné se zaměřit na snižování regionálních rozdílů v kvalitě základních a středních škol, které pomáhají reprodukovat chudobu. Je třeba se zaměřit také na programy vyrovnávající šance dětí ze znevýhodněného prostředí v raném věku.
4. Investice do dopravní infrastruktury a infrastruktury služeb by měly zohledňovat problém vnitřní perifernosti – tedy to, že kvalitu života výrazně ovlivňuje nedostupnost služeb v oblasti zdravotnictví, školství apod.
5. Mělo by dojít k lepší kooperaci úrovní státní správy v některých oblastech. V oblasti dostupného a sociálního bydlení, financování sociálních služeb či speciálních projektech (jako jsou například „obědy zdarma“) v ČR často dochází ke střetu zájmů státu, krajů a obcí.
6. Veřejná politika by měla podporovat občanskou a kulturní angažovanost a spolkový život, což jsou faktory zvyšující kvalitu života i v jinak znevýhodněných oblastech. To lze realizovat na lokální úrovni, ale i opatřeními, jako je daňová asignace (možnost převést část daní vybranému spolku a sdružení).

Poznámky

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pořadatel

Spolupořadatel

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Generální partner
Aspen Institute CE

Partneři

VIGO Investments

#AspenAnnual

VÝROČNÍ
KONFERENCE
ASPEN
INSTITUTE CE
2018

Konkurenceschopnost
Kvalita vládnutí
Vzdělávání
Obrana a bezpečnost
Kvalita života

THE ASPEN INSTITUTE
CENTRAL EUROPE

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY